

ÜLIÕPILASLEHT

SISÜ: Meie ja ylikoolistuudium. / **Mag. L. Leesment:** Üliõpilaste rahutused Viini Ülikoolis 1927. aasta suvel. / **K. Ehrmann:** Naise romaan naisest. / **H. Metsvahi:** Crosby Hall. / **E. Elisto:** Vastus „ühele lookelele vihasest romaanist“. / **J. Mets:** Meie kirikute esitajad vastamisi. / **K. H. Hindrey:** Tartu. / Üliõpilasparlament. / **Sven Gullström:** Rahvusvaheliste probleemide stuudium. / **E. Elisto:** Üliõpilaste Karskusühenduse suurpäev. / Akadeemilisi teateid.

UUESTI AVATUD

eeskujulikum, mugavam, parimate tööjõududega I järgu

juuksetööstus

„PERFEKT“

Suurturg 2, tel. 11-66

Sama firma avab 10. detsembril
riiete kiirpressimise,
keemil. puhastamise ja
värvimise tööstuse.

Suurturg 2, tel. 11-66

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Meie ja yliõpilaskond.

Pettumuste järele vähem või kauem pessimismitsend, rahulolematusest enesega, oma ettevalmistusega ja lõpuks õppeaine lootusetust väheulatavusest rohkemal või vähemal määral — see oleneb temperamendi põhjalikkusest või pinnalisusest — läbi puretuna jätab psühholoogia ja asud kavapäraselt edasi. Poetika — kirjanduse esteetika. Loengud teadagi nagu paremini ei oodand. Esitab kursust professor - luuletaja, kes oma alaga mitte yksi teaduslikult tutvund, vaid selle oma eluga läbi eland, loovtööga läbi teinud. Tylitab ainult see halb, et auditooriumi peab minema pool tundi enne loengu algust. Lähed hariliku akadeemilise veerandi aegu — ei leia enam platsi ei palitule, kaabule ega enesele. Paremal juhul seisa seinä ääres ja kuula. Kuid peagi seltsib sellele esimesele ja välimisele ebamugavusele teine ja põhiline — sisemine. Loengud loengutena on meelitavad ja

eksamite sooritamiseks väga kõlbulikud, iseäranis hääd, aga iseseisvalt aines kodunemiseks, isikupäraseks orienteerumiseks ning ala omakohaseks käsitamiseks on sunduslik pöörduda vastavasse kirjandusesse. Juba loengute läbitöötamisel hakkas vähehaaval ilmne sama, mis varem oli ilmnenud korra süvenemisel psühholoogia kursusesse: ettevalmistuse peaaegu täielik puudumine avaramaks tööks. Õnneks aga ei olnud aine õpetaja ettevalmistust eeldandki oma loomumases skeptitsismis keskkooli eelhariduse vastu. Kyll ta juba oma kogemustest ja äranägemistest teab, millega tuleb arvestada tõsielulises teelikkuses. Tegelikult on olukorrad ju sellised, et kogu Eestis, väljaarvatud paar kirjanikku-õpetajat, pole ainustki kirjandusega teadlikult, seda vähem teaduslikult suhtujat kirjanduse õpetajat. Kuidagi ja millegagi aetakse läbi, tuletades meele enesele mõningaid kirjandusteoree-

tilisi mõisteid veneaegsest algkooli teooria словестности'st ja mõnest ajalehe joonealusest, mis hiljem saadaval kogututena mitmesuguste ajakajaliste päälkirjade all. See ja veel mõni dileteeriv kirjanduse ajaloo raamat on kõik eesti kirjanduseõpetaja kirjandusteaduslik tagavara. Kirjandusteaduse sisevarad yhes teadmisega sellelaadilise teaduse olemasolust puuduvad keskkoolis aineõpetajal eneselgi, ammu siis veel õpilastel. Korralikul, erihuviedeta, hästi atesteeritud õpilasel aga puuduvad sel alal kõige algelisemad mäluainedki — sõnastik. Pole mingisuguseid lähtumiskohti, asendeid ega sissevaadet kirjanduslikku alakonda. Kirjanduslik maitse on niisugune nagu see olema peab igayhel, kes pole kirjanduslikust kasvatuses puudutatudki. Tõsi, et mõnigi on lasknud ennast avatleda kirjandusest ajaviitena; õpilaselt tühi kohtade täitena; ja on oma käel läbi lugend hulga eesti-

keelseid (muud on keeleoskamatusse pärast suletud) raamatuid. Kuid mis neist loetud raamatuid ära on loetud, kuidas need kaasa on elatud, mis neist on omandatud elutäiteks, selles võib iga uudishuviline kohe veenduda, kui muuseas võtab kord jutuks miski raamatu mõne äsja keskkoolist lahkund kaasvõitlejaga või mõne ylikooli lõpetand arstiga, advokaadiga, õpetajaga või rahvamehega kõneldes. Teisiti see olla ei saagi, sest raamat raamatuna on ju yksi paber pluss trykk, ning kõik muu tuleb lugejalt. On lugeja pärit teisest maailmast kui raamatukirjutaja, ei pääse ta kunagi raamatule lähemale, kui teda selleks kõrvalt ei aidata. Raamatu ja lugeja vahele jääb täitmatu tyhi ruum, mille keskkooli harilik õpilane täidab kas loobumisega lugemisest yldse (tants, sport, skoutism j. m.) või jälle enesestirdund õõnsa, karkudelkomberdava kirjanduseharrastusega vastavate läbiloetud reklaami ja kirjanduse agitatsiooni artiklite või kõnede mõjustusel. Ja neist pole esimene halvem kui teine, sest mõlemad on pea yhevõrra kaugel kirjanduslikust tõelikkusest — kirjanduslik-estetiiliset elu ja maailma mõistmisest ja kirjandusmaitse arendumisest. Igatahes kirjandusstudiumi algul pole ehk maitse nii hädavajaline. Juba roomlased teadsid, et maitsete yle ei vaielda. Heidad käega kuulund Kant'i poole, kes samuti teoretiseerib, et hää ja halva, arenend ja arenemata maitse yle vaielda ei tarvitsegi, sest vahe nende vahel olevat käsikatsutav ja silmnähtav. Esialgsel teaduslikul suhtumisel kirjandusega on enne kõike tarvi-

lik omada algelist kirjandustoote liitosade äranägemist ja nime-tusi — sõnastikku. Kui psyh-hoologia õpinguile asudes ikkagi leidus mälus mõningaid sõna-kestu, siis sel alal pead kõik saama loenguist esmakordselt yhes sisudega. Läheb aega, kuni need omandad, kuid omandad ometi lõpuks ja asud harjutuste juure, mis eeldavad ise-seisvat suhtumisoskust. Seda viimast omast enesest otsides ja loenguilt saadud sisevarasid kasutades elad peagi üle ime-likke pettumusi: arvasid, et avasid mingi esmakordse suhtumisasendi ja ennenägematud tõsiasjad kirjanduse maailmas, kuid kontrollides oma avamis-rõõmu põhja leiad varstigi, et avasid ainult iseenelele oma täieliku vähikluse kirjandustea-dusliku kirjanduse alal. Ammu-ammu enne, varemini on kõik juba leitud ja paremini nähtud: Nihil novi sub sole, kuigi mitte eesti olematus kirjandusteadus-likus kirjanduses. Lohutud sel-lega ja asud maailma mitme-keelse aine-kirjanduse juure. Fakt: teadus on mitmekeelne, aga meie oleme vaevalt yhekeelsed! Tunneme tegelikult ju ainult oma kodukyla murrakuga sega-tud kirjakeelt — yhiskeelt, seda koorelt segast ja mõistetelt eba-täpset, laialivalgunut ja lodevat. Õnneks esialgul ei ole sellega veel midagi tegemist, sest sel-legikeelset ainekirjandust pole olemas. Ainekirjandus on võör-keelne. Tuleb meele, et kesk-koolis oli saksa ja inglise keele tunde, kumbagi neist koguni kolm või neli nädalas. Kuid yhenduses nende tundidega tu-levad kuidagi enne kõike meele koolipoisi naljad segakeelse õpe-tajaga. Siis alles mõni verbivorm, mõni fraas, mida õpetaja

kordas järelandmatu visadusega ja mida siis õpilased omamoodi teisendasid, mõni päheõpitud värss, mõni õhuke prepareeri-tud teksti brošyyrikene. Tule-mus see, et teadlikuks keele omandamiseks puuduvad eel-ded — keelemehhanismi läbi-nägev käsitus, mida nyd oleks võinud ehk tagant järelegi täita ainekohaste vokaablitega, ter-minitega. Ja samaaegu puudub keele intuiitivse, alateadliku omandamise eeltingimus — elav-keelt kõnelev seltskond või või-malus sellesse seltskonda sisse pääseda. Haarad lektori kur-sustusse, grammatikaisse, sõ-nastikkudesse. Lektori kursus-tel läheb aega, kuni omandad võimaluse tarvitada võörkeelset grammatikat, sest omas ema-keeles seesuguseid kas yldse pole, või jälle on need nii väiksed, kokkusurutud ja abitu-mad, et kõlbavad vaevalt kesk-kooli alamate klasside lastele päheõppimiseks (sedagi ene-sestmõistetavalt meie omapä-rane töökool ei harrasta). Hul-lem on sõnastikkudega. Et omakeelseid ei ole — pääle mõne „keele ylesleidja“ kirjutatu ja kirjastatu, hooletu, vigase ja seepärast mitte yksi tarbetu, vaid koguni kahjuliku — tuleb hak-kama saada mynchhausenliku trikiga. Tuleb tarvitada tund-mata võörkeele sõnavara tõlgit-semiseks teise tundmata võör-keele sõnastikku. No kes selle Tantaluse piinaga korra oman-dand võimaluse pääseda. Jähe-male oma eriaine teaduslikule kirjandusele, see ei unusta unes-ki, mis tähendab olla haridus-tahteline eesti yliõpilane. Tydi-must kõigist ja enne kõike ise-enesest, kadedust ja viha muu-laste vastu. Neil on kõiki. Neil on omakeelset esmaklassilist kir-

jandust, neil on kunstiasutusi, laboratooriume, raamatukogusid ja raamatuid — igasugu sõnastikke, juhiseid, käsiraamatuid, harjutuskogusid jne. jne. Aga meil pole keeltki nende väliseks kasutamiseks. Ja kui ymber vaadata, on meil veel enamgi: meil pole tahetki neid kasutada ja mõista. Kui neil

on vaimset elu, siis meil on selle asemel pekki, kartulit, rukki-leiba, kartulipiiritust, veel „intelligentsi yleproduksiooni“ peletist ja kõige juures õnnist enesega täitsa rahulolemist. Jatkub sellest — võid olla isegi õnnelik õnnelikkude hulgas, patrioot ja rahvuslanegi. Söödetakse sind, ja veel rohkemgi:

võid sööta enese juures naist, lapsi ja koeragi. Ei lepi sellega — oledki outcast, hyljatu, déraciné. Saad sotsiaalse seedimise rikke, sest sinus lihtsalt keegi ei näe enam kaasinimest, veel eestlast liati, vaid miski virilat moonutist. (Mida teiselt poolt — ei saa salata — tõepoolest oledki.)

Üliõpilaste rahutused Viini Ülikoolis 1927. aasta suvel.

Sine ira et studio.

Reedeks, 10. juuniks oli välja kuulutatud sotsialistlike üliõpilaste poolt korraldatud ettekandekoosolek Viini Ülikooli väikeses pidusaalis¹⁾. Selleks laotati laiali lendlehti järgmise sisuga: „Sotsiaalne Numerus Clausus“. Reedel, 10. juunil kell 7 õhtul kõneleb sellel teemil ühingu esimees Otto Tschadek Ülikooli väikeses pidusaalis. Üliõpilaskonna kohuseks on seisukoha võtmine selle Ülikooli ja töölistkonna küsimuse kohta. Austria Sotsialistlike Üliõpilaste Ühing.“ — See ettekanne oli mõeldud vastukaaluks rahvusliste üliõpilaste poolt hiljuti ärapeetud ettekandele, milles nõuti, „numerus clausus’e, sisseseadmist juutide suhtes.

Juba mõni tund enne koosoleku algust oli saal täidetud saksa rahvusliste üliõpilaste poolt ja väga mitmed neist olid varustatud keppidega, kaigastega ja teiste sarnaste riistadega. Et sotsialistlik kuulajaskond vähem-arvuseliselt oli esitatud, arvati mõnelt poolt juba enne kõne

algust, et natsionalistide ja sotsialistide vahel on võimalikud kokkupõrked.

Kell 1/48 avas sotsialistliku ühingu üliõp. Baumann ettekandekoosoleku avamiskõnega. Juba kohe hakkasid kostma vahelhüüded rahvuslaste poolt, nagu „juutide kaitsealune“ (Juden-schützling) jne. Kui aga ettekandja Tschadek kõnelema hakkas ja tema ettekandes esimest korda sõna „kapitalism“ ette tuli, läks kära suureks. Vahelhüüded, kisa, laul- viisil „poisid välja“ (Burschen heraus) lauldi „juudid välja“ jne. Ühtlasi algas lööming natsionalistide ja sotsialistide vahel, kusjuures initsiatiiv esimeste käes oli, kuna viimased ennast rohkem kaitsesid. Pilluti kaasatoodud kive, lendasid toolid, jagati hoope keppidega. Kumbki pool püüdis teist saalist välja tõrjuda. Teatati koosoleku juhatusesele, et saal kinni pannakse ja seesolemine keelatud. Lõpetati koosolek. Natsionalistid kogusid treppide äärde, kuna sotsialistid viimastena lahkusid, lauldes „internatsionaal’i“. Treppist alla minnes tegid natsionalistid sotsialistidele ähvardavaid märkusi, ühtlasi lauldes „Wacht am Rhein.“ Mõned üliõpilased

katsusid nüüd rektoraati abi järele pääseda ja vaheleastumist nõuda. Aga pedellid seletasid, et see ilmaaegu olevat, sest rektoraadis polevat sel momendil kedagit Ülikooli valitsusest.

Vahapääl olid natsionalistid ehk nõndanimetatud „Hakenkreuzler’id“ ennast eeskoja — Viinis nimetusega „aula“ — ühte ossa koomale kogunud, kuna teisel pool sotsialistid koondusid. Viimaste taga olid naisüliõpilased, enamjaolt sotsialistid. Ühes teises kohas olid koos väljamaa üliõpilased — arvurikas pere — ja teised erapooletud, kes ettekannet kuulama olid tulnud. Kõik ootasid põnevusega sündmuste edasikäiku. Üksikud üliõpilased püüdsid sõna võtta, kuid asjata. Väljamaalaste pere poolt kuuludus mitmes keeltes iroonilisi märkusi, venelased karjusid kõvasti „njemets, peerets, kalbassa jne.“ Väljamaalaste hulgas viibis ka Tartu Ülikooli üliõpilane A. G., kes nüüd tahes või tahtmata kõik kaasategema pidi.

Ilmus botaanika professor Wettstein, kes mõlemad parteid püüdis rabustada ja laialiminekuks manitseda. Kuid asjata. Lõpuks ilmus Ülikooli rektor, professor

1) Pidusaaliks nimetatakse Viinis ruumi, mis Tartus „aula“ nime all, kuna aulaks Viinis Ülikooli eeskoda nimetatakse. —

Molisch juure ja kutsus mõlemate parteide esitajad oma poole, et äramineku üle läbi rääkida. Esitajateks läksid sotsialistide poolt õigusteaduse üliõpilane Otto Tschadek ja rahvuslaste poolt diplomikaupmees Körber. Pooletunnilise läbirääkimise järel ühineti selleks, et mõlemad pooled ühekorraga Ülikooli mõlemist ustest rahulikult lahkuvad. Rektor ilmus trepile ja hakkas seletama üliõpilastele, et poolte esitajad temale sõna annud olid rahulikuks lahkumiseks Ülikooli ruumist. Ühtlasi manitses rektor ka üliõpilasi rahu pidada ja lubas ettetulnud peksmiste üle juurdlust ette võtta. Kuid keegi ei hakanud lahkuma, kuigi kõik vaiksemaks jäi.

Järsku avanes eeskoja tagumine uks, mille ees naisüliõpilased seisisid ja tormasid sisse õuest tulnud uued „hakenkreuzler'id“ ning hakkasid sotsialistide keppidega peksma. Kordus lahing, mis palju suurem eelmisest oli. Niisugust löömingut polevat Viini Ülikoolis ka eel-

mistel aastatel olnud. Murdusid akente ja uste klaasid; kivid, toolid, laua tükid lendasid õhku. Uksehoidja kioskist jäid ainult rusud järele. Juba lamasid haavatud üliõpilased põrandal, teisi haavatuid kanti välja õhu kätte. Mitmetel olid riided lõhki rebitud. Kostus vile ja esimene päästeseltsi auto sõitis Ülikooli ette. Pääste salkkond alustas oma tegevust haavatuid sidudes. Kolm haavatud sotsialisti tuli haigemajasse transporteerida.

Viimaks tõrjuti natsionalistide poolt sotsialistid Ülikooli eeskojast välja ja lukati Ülikooli ukseid jälle kinni. Väljas Ülikooli ukse ees seisis mitmekümneline politsei salkkond oodates rektori käsku sisseminekuks, milleta nad ei tohtinud sisse minna.

Nüüd oli pilt järgmine. Ülikooli uste ees, suurel trepil ja selle ees seisis sotsialistid, kuna sees, eeskojas, kinnipandud uste taga rahvuslased võidulaule laulsid. Ülikooli rektor oli politseid palunud Ülikooli esist

rahvast puhastada ja sotsialistid aeti politseinikkude poolt säält ära. Sotsialistid läksid siis lähedal olevale Vabadusplatsile — Votiv-kiriku ette, kus jälle koondusid. Säält otsustati laiali minna, et järgmisel päeval ühingu kodus kokku tulla. Nähes, et sotsialistid Ülikoolist eemale olid läinud, tulid ka natsionalistid välja, koondusid lähedal oleva Burgteatri taha, kus üks üliõpilastest sõna võttes ütles, et tuleb kiita seda päeva, millal Ülikool juutidest¹⁾ puhastatud. Oli märgata, et natsionalistide ridades hää koguke mitte üliõpilasi oli.

Üldiselt oli sel päeval seitse üliõpilast raskesti haavata saanud. Kõik need olid sotsialistid. Kergelt haavatuid olevat umbes paarikümne ümber olnud, nende seas ka naisüliõpilasi.

Kolm päeva hiljem, 13. juunil, olid rahvuslised üliõpilased füsioloogia instituuti keppidega ja kaigastega varustatult tulnud ja kohe pääle loengu lõppu lärmit-

1) Sotsialistide hulgas on Viinis väga palju juute. —

Naise romaan naisest.

Reed Morn: Andekas parasiit. K. o /ü. „Looduse“ kirjastus, 1927.
K. o. ü. „Looduse“ 1927. a. romaani võistlusel II. auhinnaga kroonitud.

Reed Morn — uus varjunimi meie kirjanduses. Kuid õige nimi — Dreverk — täiesti tundmatu. Seepärast asud ka huvi ja uudishimuga ta teose lugemisele. Pealegi veel siis, kui romaan auhinnaga kroonitud, ta teistest romaani võistlusele saadetud käsikirjadest paremaks tunnistatud.

Romaani sündmustik? — Seda peaaegu ei olegi. On vaid peategelase analüüsid ja arutlev kirjeldus, lahkamine. See on sõnastatud ligi 300 leheküljel algusest lõpuni, sündimisest surmani. Nii et — täiesti romaani nõudele vastav, kuigi sündmusvaene ja võrdlemisi ühekülgne, ideata ja ühiskonna elust lahatatud.

Reed Morn algab oma romaani „Andeka parasiidi“ peategelase Ellu Romeldi sündimisega. See on vaeste vanemate laps. Ja isa joomar. Ning sureb varsti peale tütre sündi. Ella jääb vaeslapseks. Jääb emale seltsiliseks kasvama. Ent on vaene ja villets ja raske see olemine. Emal palju muret ja hoolt — enese ja tütre pärast. Aga kuidagi viisi ikkagi elatavad endid, saavad olla. Leheküljel leheküljele järgneb autori võrdlemisi monotoonne kirjeldus Ellust kui eritüübilisest tüdrukust, kes ei seltsi teiste mängukaaslastega, kes juba lapsena mõtleb ja unistab. Aeglaselt veerewad need igavad ja ühetoonilised koolipäevad. Aga kuidagi viisi ikkagi kuluvad algkooli aastad ja hiljem keskkooli aastad. Ema aineline raske seisukord lubab Ellul takistuste peale vaatamata ülikooli astuda. On seal kaks aastat usuteaduskonnas. Kuid ema surnud, peab Ellu sellest kriipsu

läbi tõmbama. Pealegi ei tundnud ta ennast ülikooli jaoks küllalt kohase olevat. Ellu eksib, juurdleb . . . Saab siis provintsilinnakeses kooliõpetajanna koha, ent hülgab sellegi. E lu on talle raske. Ta „ . . . oli elule vaid formaalselt tutvustet, mida sageligi tutvuseks ei loeta.“ (lhk. 216). Otsib siis muid, enesele kohasemaid töövõimalusi; leides tunniandmises ja paberossi karpide kleepimises ajutist teenistust pettub selleski. Ning aru saades, et ta elule ei ole kohane, eluga ei sobi, on vaid eksinud ja üleliigne „parasiit“, — laseb enese maha.

See on lühidalt, kuid võrdlemisi täielikult, edasi antud romaani sisu. Näiliselt — harilik ja vähe huvitustäratav. Ent lugemisel leiad sealt siiski muudki. Ja see muu on selles, et Ellu oli liig „tark“, liig noorelt arenenud ja vara arenenud mõtleja naine. See teos annab tunnistust traagikast, mis omane meie ajal sellele

sema hakanud, hüüdes: „juudid ja sotsialistid välja!“ Saält mindi Ülikooli Raamatukogusse, mis Ülikooli püüdes asub, kuhu aga päale esimeste rahutuste nüüd enam ilma üliõpilaskaardita sisse ei pääsenud. Et oma poolehoidjatele sissepääsmist võimaldada, korjasid sissetulnud natsionalistid oma kaardid eeskojas jälle kokku ja andsid nad üle väljasolevatele mitteüliõpilastele „kambameestele“, kes sel viisil ka sisse pääsesid. Siis tungiti korraga Ülikooli Raamatukogu ruumesse ja hakati sääl töötavaid sotsialistlikke üliõpilasi, eriti juute, peksma ja välja ajama. Appikutatud politsei keeldus vahele astumast motiveerides sellega, et astub akadeemilisele pinnale ainult ülikooli rektori nõudmisel. Ülikooli esisele välja tulnud natsionalistid jäid trepile märatsema, kuni neid politsei viimati palus laiali minna. Kell üks lõunal oli kõik jälle vaikne ja Ülikool ja tema esine tühjad.

Rektori poolt suleti Ülikool,

mis umbes nädal aega kestis. Sama päeva hommikul kell 1/2 11 ilmusid sotsialistlike üliõpilaste esitajad rektori juure protestiga. Viimane lubas reedeseid sündmusi uurida ning süüdlasi karistada. Päale sündmuste Ülikooli raamatukogus ilmus samal päeval kell 1 sama delegatsioon uuesti rektori juure protesteerides „fascistlike terrori“ vastu. Ka tähendati delegatsiooni poolt, et kui terror ei lõpe, siis on sotsialistid sunnitud omaabi (Selbsthilfe) tarvitama. Protestis paluti veel sulgeda „Saksa üliõpilaskonda“³⁾ ja ära võtta nende eesõigused Ülikoolis, samuti ka nende ruumid, vehklemisaal jne. Kui sotsialistlike üliõpilaste kaitseks midagi ette ei võeta, siis teeb tööliskond vastavad järeldused. Rektor keelas delegatsioonile oma-abi tarvitamist, lubades järgmiseks päevaks Ülikooli senati erakorraliseks istumiseks kokku kutsuda. Lõpuks lisas rektor veel juure, et kui

3) Vaata allpool. —

rahatused Ülikoolis ei raage ja ei lõpe, siis on ta viimati sunnitud Ülikooli terveks semestriks sulgema.

Viini pahempoolsed ajalehed avaldasid pikemaid kirjutusi rahutuste ja neile järgnevate sündmuste üle, kuna parempoolne ajakirjandus vaikis või ainult lühidaid märkusi avaldas. Sotsialistlikud ajalehed avaldasid imestust selle üle, et kui nüüd Ülikool terveks semestriks suletakse, siis kaotavad selle tõttu esijoones õpihimulised üliõpilased, kes kõigist eemal seisavad.

Kui peksmine Ülikooli raamatukogus algas, teatati sellest ka kohe Viini bürgermeistrile kui osariigi päälkule⁴⁾, kes politseidirektsiooni tähelepanu juhtis selle peale, et juba eelmistel sündmustel (reedel, 13. juunil) oli politsei kohustatud appi minema, sest viimane peab alati ka akadeemilisel pinnal ise vahele astuma, kui kriminaalsünd-

1) Austria on liitvabariik, koosnev 9 osariigist, millest ühe Viini moodustab.

naisele, kes ei flirdi, šmingi ja kurameeri, kes elab rohkem oma peajule kui tantsivatele jalgadele.

Ellu tüüp on huvitav ja võrdlemisi erinev. Ei ole see šablooniline naistudeng ja kooliõpetajanna, kes rahuldub iga kergemeelse ja paratamata olukorra nähtusega. Tema mõtleb, tahab, püüab — paremat, rohkem, ilusamat, sügavamat ja väärtuslikumat kui suudab seda elu anda.

Ent just selles ongi ta traagika, kurbloolus, — mis murrab 24-aastase naise, — mõtleja, uuriva, analüüseriva, arutleva ja pessimistlikult rahulolemata tänapäeva naise, kellel alati enesega rohkem kui teistega tegemist: „Ta tähelepanul polnudki mujale siirduda kui oma isikule, eriti viimsele“ . . . (lhk. 112). Et ta idealismi pooldaja oli (. . . midagi teda ta idealismi teelt kõrvale ei viinud . . . — lhk. 135), siis on ka seletatav ta erakuline olukord ja mõistatuslik arusaamine selts-

konnast, elust ja elunähtustest. Ta on vähe ühekülgne ja igavgi: — „alaline teiteerimine irriteeris teda, kus äju oli nagu raamatukogu kataloog, . . .“ (lhk. 123).

Elu oma raudsete, rusuvate, paratamatuste ja õudsustega muljub noore neitsi. Tal hakkab enese ja elu ees hirm (lhk. 140), pudeneb usk ja lootus enda tulevikku. Ning pealegi veel siis, kui Ellu enese juhtijana pessimist, liig mõistuslik ja ebapraktiline, eluvõõras. Tal on rohkem tegemist Lermontovi, Bangi, Kristuse, St. George, Paul Morandi, H. Gramaini j. t. kui oma otsekoheste elutarvete ja — ülesannetega. Ta ei oska aega ja olukorda kasutada. Ei ole siis ime, kui kaheaastase ülikoolis käimise tulemuseks on vaid kaks eksamit. Pealegi tuleb veel sellega arvestada, et Ellu aeg ei kulunud organisatsioones, kohvikuis, kurameerimises. Ta oli neist kõigist kaugel. Ainult oma pea ja

mõttega oli ta sinasõber. Ent siingi alaliselt vastolus, muutuv, otsiv ja võõras. Ta tundis liig paljust huvi, aga tõsiselt oma erialastki mitte: — „Eksles võõrais süsteemes, kobas endale luua süsteeme, ei suutnud tabada endale ainuomast. Nägi kõiges teiste ajude saavutusi ning arveid maailmaga. Elu intiimsemaid küsimusi jäi talle teadus võlgu“ (lhk. 201).

Tõsine elu oli talle monstroom (lhk. 167), „ta näis jõuetu vaatama elu en face, pidi leppima teda vaadates profiilis“ (lhk. 217). Ning raske aineolukord, poolnälgiv päevade rodu tegi ta tuimaks mõistusnimeseks, sest „vaesus ei mõju mitte ainult kehasse halvasti, veel enam mõjub ta hingesse“ (lhk. 165).

Ta alaline eneseanalüüs tegi ta passiivseks tüübiks — elule parasidiks. Ta tahtis palju, kuid sai vähem kui vähe: „igatses vahelgi: kuis tahaksin ideed, mis seoks mu igapäevad üheks

mused sääl juhtuvad. Politsei põhjendus, nagu ei lubaks uusust seda teha, ei ole mõõduandev, sest see oli keskajal, kui igal seisusel ja asutusel oma jurisdiktsioon oli, aga mitte nüüd. See ülikooli õigus olevat kaotatud Austrias juba umbes 150 aastat tagasi keiser Joseph II. ajal.

Nüüd paar sõna „Saksa Üliõpilaskonna“ kohta. Nõndanimetatud „Deutsche Studentenschaft“ koosneb ainult saksa rahvuslistest ning klerikaalsetest üliõpilasühingutest, on aga juriidiliselt vastavate võimude poolt tunnustatud ainukeseks offitsiaalseks üliõpilaskonna organiks, kuid tegelikult ei esita tervet üliõpilaskonda, sest säält on välja

jäetud „Saksa Demokraatliste Üliõpilaste Ühing“, siis teiste rahvuste üliõpilaste ühingud ja „Austria Sotsialistlikkude Üliõpilaste Ühing“.

Ülikool oli suletud ja õppetöö katkestatud. Ülikooli uste ees pidas politsei valvet. Sissepääs oli ainult erilise loaga võimalik. Ülikooli senat, koosneb rektorist, prorektorist, dekaanidest, prodekaanidest ja veel mõnest üksikust professorist tuli erakorraliseks koosolekuks kokku, kus valiti komisjon sündmuste uurimiseks ja süüdlaste kindlaks tegemiseks ning Ülikooli autonoomia kaitsmiseks. „Saksa üliõpilaskond“ oli senatile protesti üle annud, milles protesteeritakse Ülikoolis oleva marksismi,

rahvusliku ükskõiksuse üle, juhtides tähelepanu ka selle päale, et „Fremdenverkehr“ selle kõige all kannatab.

„Sotsialistlikkude Ülikooli Õppejõudude Ühing“ saatis rektorile kirja, milles avaldatakse lootust, et ettetulnud sündmused saaksid objektiivselt uuritud, et „Saksa Üliõpilaskonnale“ Ülikoolis eesõigusi ei antaks ja et Ülikool ainult tõsisele tööle saaks pühendatud. „Saksa Demokraatlik Üliõpilaste Ühing“ oli omalt poolt Viini bürgermeistrile tänuavalduse saatnud viimase tegevuse üle Viini politsei suhtes.

Ülikooli senat pani 21. juunil päale uurimise lõpetamise Ülikoolis teadaande välja, milles avaldatakse kõigile üliõpilastele laitust

tervikuks! Püüdis küll peita oma igatsusunelmeid igapäeva tuju tusastavate tühiasjade eest, neid hoida, neid õhtul ning hommikul kontsiperit idee-aimusi pidada läbi pika päeva õhtuni, — ent õhtul oli päev nad kannud viljatu kangusesse“.

Autor ütleb, et Ellu oli tunnetele kui sõel (lhk. 260). Ning õigusega. Ta tundis rohkem mõistuse kui tunde. Seepärast ka seletatav ta eriline suhe (aga meie ajal!) meestega. Ellu ei usu abielusse — „hinge ja ihu ühiselusse“ — (lhk. 257). „Ei kõlba ta elujoon kellelegi seltsiks ega ta ise ka kellelegi leivakõrvaseks. Kui ta armastab, siis kõigepealt oma tunnet, armastamist eneses. Ta on armastaja par excellence, see on armastus l'amour pour l'amour“ (lhk. 264).

Romaani kestvusel viib autor kolmneli korda oma lemmiktüübi meeste manu, kelledega vahekorrad oleks võinud kujuneda. Ent „Ellu oli liig tõrges ning uhke nende maskulinide pretensiooneks — ning nii jäi neist Ellule vaid meeleolu katkendid, mis kunagi tervikuni ei küündunud. Alul tegi mõni igatsushetk pisut piina, pea aga ununes, sest umbusalduse mittervabaolek pani ta tundes nende algkujju kanguma“ (lhk. 154).

Raske on niisugusel naisel olla, pealegi veel meie ajal! Ta jääb mõis-

tatuseks, ta ei oska kusagile oma olemissnaela naelutada, sest kõik on kas liig kõva või pehme-pehkinud. Ning Ellul, kes armastab mõelda, vaadelda, juba inimesest plikast, oli raske kohandada inimeste — mõistatuste, varjude — seas. Ta oli mõeldav vaid enese ette, sest ta nautis oma veetluse saavutusi nagu teised maiustusi — ta polnud raasiliste naiste liigist“. (lhk. 259).

Pole siis imestada ühtki, kui ta sellele eksimisele, mõttetule ja sihitule rännuteele õige suuna leiab enesetapmises. Selle teostamine oli tingitud ta eluvõõrsusest ja erilisest temperamendist.

Mis puutub Ellu psühholoogilisesse järjekindlusesse, loogilisesse asjaolude ja olukordade arendamisesse, siis võib siin väidelda, õige palju vastu väidelda. Ent võttes teda kui erinevat tüüpi meie tänapäeva naistest, siis on ta ikkagi huvitav. Ja huvitav just oma ühekülguse ja andumusega vaimlilisele, mõttelisele otsinguile. Reed Morn on toonud meie üliõpilaskirjandusse ja naise langustraagika kirjandusse omapärase tüübi, tüübi, kes põlvenes aguli perekonnast ja kelle vaene üheetooniline elu veeres, ämblikuna roomas üle loikude ja kungasmaade.

Teos pole kirjutatud elavalt, ta lugemine pole kerge, palju raskem veel ta mõistmine ja arusaamine. See õieti ei olegi romaan, pigemini küll mingi

raskestiilne ja võõrsõnakas traktaat. Autor on tahtnud usutavalt oma mõtete kehastajat kirjeldada, kuid see pole kõigiti just õnnestunud. Meile jääb mõistmatuks ta osalt ka põhjendamatuks ta eluvõõrsus, eemalhoid, tahte teostuspuudus jne. Lehekülgede kaupa võib lugeda — kuid meie jääme külmaks, passiivseks — nagu Ellu isegi. Autor ei suuda meid ja meie südameid alati kaasa haarata — nagu ei suutnud elugi Ellut ja Ellu elu enesega haarata. Jääb meie ja romaani vahele mingi kuristik. Ent just selle kuristiku tagandamise püüet, teose mõtete ühtesulamine on see, mis meid ka seob ta külge. Reed Morni „Andekas parasiit“, peamiselt aga just oma meie kirjanduses algupärase tüübiga, on erinev romaan meie hilisema aja romaani toodangus. See on kaugel asuniku kultuurist, küla realismist ja väikekodanliste probleemide lahendamise kultusest. Ta ei baseeru küll mingil ühiskondlisel, ideaale püstitamise platvormil, on kaugel ka elavast elust, kõigist ajanähtsust, kuid seda lähem inimese elule, mõtte protsessile ja naise olemismõttele üldse. Kui naine, pealegi veel tark, mõtleja, filosoferiv (-targutaja?) ja mitte erootiliste kirgede kandja naine, on „Andeka parasiidi“ peategelane ka puuduste peale vaatamata huvitav tüüp. **K. Ehrmann.**

ettetulnud sündmuste puhul. Süüdlased olla kättesaamatuks jäänud. Käesolevaks ja tulevaks semestriks keelatakse Ülikooli ruumes kõik koosolekud ära. Ajakirjanduses olevat sündmused olnud liig üles puhutud, kuna see tõele ei vasta. „Mordwaffenite“ tarvitamist pole ette tulnud. Ülikooli ja politsei vahekorra kindlakstegemine antakse liitriigi siseministri kätte. Ülikool aga katsub oma autonoomia kaitseks teha kõik, mis võimalik.

Poolteist nädalat pääle rahu-
tuste alguse — 20. juunil 1927.
aastal — hakkas jälle õppetöö

Ülikoolis pääle. Kõik oli vaikne. Siis tuli 15. juulil s. a. Viinis mäss, kuid seekord olid Ülikoolis loengud pea kõik juba lõppenud, ainult eksamite session oli pooleli. Kuid üliõpilaskonnas kestub käärimine kõik aeg veel edasi. Selle aasta rahu-
tused pole esimest korda siin ette tulnud, neid on ka eelmiste aastate kestel juba olnud. Keegi pole praeguse olukorraga rahul. Ühelt poolt sotsialistlikud üliõpilased, kes nõuavad „Saksa Üliõpilaskonna“ privileegiumi ära-
võtmist ja üldise üliõpilaste edus-
tuse sisseseadmist. Teiselt poolt

natsionalistid, kelle poolt enam-
jaolt ka klerikaalid on, nõuavad
juutide suhtes „Numerus Clau-
sus'e“ sisseseadmist. Nende
kahe voolu vahel seisev väike-
arvuline „Saksa Demokraatlikkude
Üliõpilaste Ühing“ elab varjusur-
mas. Puudub tugev edumeelne
vool Austria üliõpilaskonnas, mis
ühistööle palju kaasa aitaks. On
ainult ühelt poolt äärmised pa-
hempoolsed, kes Moskva poole
vaatavad ja rahvust täitsa eita-
vad, kuna teiselt poolt kaasaja
demokratismist eemalseisvad šo-
vinistid tegelikust elust liig eemal
seisavad. **Mag. Leo Leesment.**

Crosby Hall.

Aastal 1907 liitus rühmake ülikooli lõpetanud naisi Manchesteris ja moodustas Akadeemiliste Naiste Ühingu, et koondada eri ülikoolidest ja eri professionaalsete huvidega naisi „vastastikuse kasu otstarbel“ („to their mutual advantage“). Kutsuti üles ka teisi ülikoolilinnu moodustama sarnaseid ühingu-
id. Hiljem liitusid ühingu-
d, moodustades
Briti Akadeemiliste Naiste Ühingu. Aas-
tal 1919 ühinesid Suur-Briti ja Ameerika

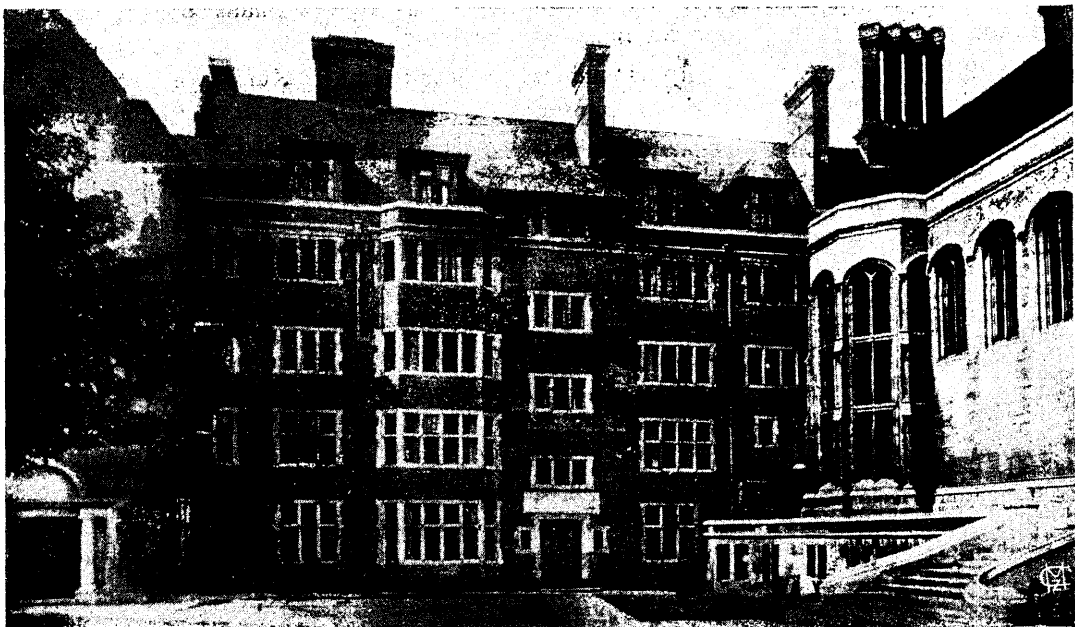
Ühisriikide akadeemilised naised ja asu-
tasid Rahvusvahelise Akadeemiliste
Naiste Liidu (I. F. U. W.) 1926. aasta
suvel sai Eesti Akadeem. Naiste Ühing
Rahvusvahelise Akadeem. Naiste Liidu
liikmeks.

Käesoleval aastal inääras Briti Aka-
deem. Naiste Ühing ühele Eesti Ak. N.
Ühingu liikmele stipendiumi, mis seis-
tasuta osavõtus inglise keele suvikursu-
sist Londonis 15-ndast juulist 11-nda au-

gustini ja tasuta ülalpidamises selle aja
jooksul. Kursuste lõpul võimaldati sti-
pendiaadile kahepäevane tasuta suvita-
mine Šotimaal.

Ühingu stipendiaadina elasin Crosby
Hall'is, Briti Akad. Naiste Ühingu
rahvusvahelises akadeemiliste naiste
kodus.

Crosby Hall on olnud viimaseil aas-
tail Briti Ühingu päämuresid ja pää-
huve. Sarnane kodu on olemas amee-

Crosby Hall.

rika akadeemilisel naisil Washingtonis ja prantslasil Pariisis; itaallased on arendamas Roomas oma esialgseid ruume selles sihis ja Ateenas kavatsevad naised ehitada seesuguse kodu.

Crosby Hall tahab olla koduks kõigile Londonis viibivale akadeemilisile naisile, kes on Rahvusvahelise Akadeem. Naiste Liidu liikmed. Üksikuid elamistube on Crosby Hall'is 40—50-nelē naisele, liidu liikmele, kes viibivad Londonis teadusliku töö otstarbel. Sinnaasumiseks annab eesõiguse teatud teadusliku töö tähtsus. Kui on vabu ruume, võib peatuda sääl ka akadeemilisi naisi, huvireisijaid. Maks toa ja söögi eest

algab kolmest guineast (umbes 5800 Em.) nädalas. Avar söögisaal ja ühistoad on mõeldud klubiruumidena kõigile liidu liiketele, kes viibivad Londonis.

Crosby Hall asub Chelseas, kunstnikkude ja kirjanikkude linnaosas, Thamesi jõe kaldal, Albert ja Battersea sildade vahel. Rahutu ja vahetpidamata liikuv nagu Thamesi jõgi on inimeste vool üle sildade. Hoone fassaadknaist näeb liikumist jõel, tänaval ja sillal. Teiselpool jõge on mingi kaubaladu, kauge maal paistab mõni huvitav torn. Õhtul kajastub Thamesis kollaseid rannaäärseid tulesid ja vilgub jaaniussidena sõidukite tulukesi sillal ja tänaval.

Crosby Hall'i asukoht ei ole olnud alati Chelseas. Jälgigem hoone elulugu.

Crosby Hall'i vanem osa, milles asub praegu söögisaal, on pärit 15-ndast sajandist. Rikas villakaupmees Sir John Crosby ehitas omale Londoni äriilma tsentrumi, Bishofsgate'i, nägusa ja suursuguse hoone, kus sageli koos viibis inglise ja teiste maade jõukaid ja vägevaid. Siin hoones elanud Richard III ja septsenud oma troonilepääsemisplaane; siin viibinud kuninganna Elisabeth oma saatkonnaga banketil; siin on Londoni linnapääd korduvalt kuninglikult võõrustanud omi külalisi.

Vastus „ühele lookesele vihasesst romaanist“.¹⁾

Eelmises numbris on ksv! „Vibalik“ andnud oma ülalmainitud kirjutisega mulle meeldiva kohustuse ja tänuliku ülesande tühistada tema töös esitatud väiteid kui opositsioonielemente minu artikli suhtes.

Oponendile oleks olnud muidugi kasuks, kui ta enne vastuväitmisega asumist vastuväidetava artikli oleks läbi lugenud, siis ei oleks ta rääkinud selle vastu, mida minu kirjutises pole ja poleks ka minu suhu pannud selliseid sõnu, millele ma isegi oma artiklis vastu rääkisin. Võib ka küll olla, et ilmavaatelistelt õigustatud väiteid on raske ümber lükata ja selle pärast räägitakse muist asjust, — siis on see ka inimlikult mõistetavam.

Igatahes Vibalik kaitseb naisõiguslust nagu minagi, ainult selle vahega, et mina nõuan ak. naistele palju enam õigusi ja kohustusi, mitte ainult neile enestele, vaid ka piisavaks mõjutuseks meessoole peale. Seejuures ei mõista ma aga õiguste all meeste enamusele

omaseid pahesid. Sellelt seisukohalt oleksin heameelega kasutanud oma artikli täienduseks 75% Vibaliku avaldatud mõtteist, kui poleksin arvestanud „Üliõpilaslehe“ vähest ruumi ajaloolise võitluse arenemise pikema seletuse ärajätmisel. Asjata on seepärast tuua võrdluseks praegusel korral seda, kuidas omal ajal aadel talupoegadele pole tahtnud õigusi anda, samuti nüüd mehed naistele. Õigused on ju käes ja praegu pole seda ka neile ette heidetud.

Kirjutise alguses oli ainult nimetatud, et piirdudes ilmavaatelistele küsimustega, ei taha kõnelda daamide ülikooli astumise probleemist. Aga Vibaliku väited: „idealistsid“ unustavad omad suured ja tõsised „ideed“ ... ja kukuvad ainult arvustama konkurentsi, praegusel korral „akadeemilist naist“ ja: „inimese ideeks on ju täiusele ligineda, kõike oma kätte püüda. Ent kus sa siia veel saad, kui sulle tee kitsamaks tehakse ja soovimata elementi vahele tuleb. Aga taevatee olla ka vist kitsas, nii et, keda valdab sügav idee, sel ei maksa takistusi tähele panna“ (lk. 181). — Need on otsekohesed

väljakutsed sellest kõnelemiseks, millest ma ei kavatsenud.

Konkurentsi rõhutamisest näeme eriti naiste pool, võttes kas või näiteid viimasest ajast (v. „Naiste Hääl“ nr. 6, Lilli Ibrus „Naisted olgu valvel“): „... võib olla suurem osa naisi ei ole harjunud oma tööd võtma tõsiselt, ... vaadatakse töö kui ajutise möödamineva pahe peale ja jäädakse ise hooletult tahaplaanile.“ Ja sealsamas: „Mees peab siin osa oma käest ära andma, peab naisega jagama. Kuid ta ei taha seda teha ja sellepärast tuleb temaga pidada raskest võitlust iga sammu peal. Ikka mõtelda selle peale, seda kunagi unustada — juba see on suur samm edasi.“

Konkurentsi kartust kõikjal oletada on küll väiklane. Mehed, kes lähtuvad ideelistelt alustelt, näevad alati heameelega ideeliste naiste enesemaksmapanemist, mis ka varem rõhutatud. Häda on aga selles, et suur osa neist ei käi seda „kitsast taevateed“, vaid just kaunis laia.

Naise saatuslikust botamisest, kuni mees oma elu „ära põletab“,

1) V. „Üliõpilasleht“ nr. 10, Vibalik: „Veel üks looke sellest vihasesst romaanist, „Akadeemilise naise eluküsimusest“.“

Selle hoone omandas 1519. a. Sir Thomas More, humaanne, tark mõtleja ja riigimees. Ta eelistas aga vaheldusrikkale, väsitavale diplomaatilisele karjäärile vaikist kodust elu ja omandas selleks vaikse kodupaiga Chelsea linnaosas, kohal, kus asub praegu Crosby Hall. Thomas More'i tütar Margaret olnud oma aja targemaid naisi; temast kirjutatakse: „oma Chelsea kodus luges ta ladina ja kreeka keeli, tundis muusikat ja teadusi niivõrra kui nad olid kättesaadavad tol ajal“

Crosby Hall oli väheseid ehitusi, mis pääsis Londoni suure hävitava tule käest a. 1666. Kuid ta hiilgepäevad olid mööda. Presbiiterlaste miitingupaigana, viinalaona, mitmesuguste loengute saalina jne. elas Crosby Hall 1907. aastani, visalt vastu pannes ajahambale. Vahepeval leidis isikuid ja ühinguid, kes võtsid Crosby Hall'i oma kaitse alla, ja kui aastal 1907 taheti maja lammutada, moodustus jälle kaitsekomitee. Hoolikalt, osade kaupa lahutati maja ja viidi teise linnaosasse, Chelsea. Siin ehitati ta uuesti ülesse paigale, kus olnud vanasti Sir Thomas More'i aed.

Crosby avar saal vanaaegse akende kivitõega ja värvilise klaasiga ning suurepärase nikerdatud tammepeust laega manab vaatleja silmi ette läinud aega, hiilgavaid pidustusi, auahneid kavatsusi, inglise ja võõraste meeste ja naiste

pikki ridu. Saali kõrval, kitsa koridoriga lahutatud, asub hoone uus osa, neljakordne lihtne telliskiviehitis, mis sisaldab üksikuid elamistube, ühisruume jne. Igapäevane maja sissekäik asub hoone uues osas. Läinud aasta novembrikuul avati eriuks kohal kivitahvel kirjaga: „Aastal ükstuhat üheksada ja kakskümmend kuus suutsid Suur-Briti akadeemilised naised oma ja teiste maade sõprade heldel abil omandada Sir John Crosby vana hoone ja püstitada Sir Thomas More'i kodu paigal selle ehitise, mis on pühendatud kõigist rahvusist naiste õpingute julgustamiseks ja sõpruse edendamiseks.“

Käesoleval suvel sai kodu lõpuliikult valmis ja ta avati pidulikult 1-sel juulil.

Selle kodu loomine läks maksma Briti Ühingule väga palju. Ühing on saanud rikkalikke toetusi oma kodumaalt ja asumailt, Ameerikalt ja mitmelt euroopa ühingult. Tal on hulga patroone — toetajaid liikmeid. Nende nimede hulgas leiame ka Eesti-Inglise saadiku Dr. O. Kalda ja tema abikaasa nimed. Mitmed ruumid on möbleeritud üksikute isikute ja eri rahvusliste ühingute poolt.

Lihtne ja vaba oli elu Crosby Hall'is, lihtne ja vaba oli vahekorid selle elanikkude vahel. Kolm korda päevas einetati ühiselt vanas avaras Crosby saalis, mille seinult rippusid kahekümne

seitsme rahvuse, liidu liigete, lipud; nende hulgas tervitab ka eesti tagasihoidlik, kurb sini must-valge omi ja võõraid. Einetamisel kindlaid kohti ei olnud, väljaarvatud majahooldajal ja tema abil. Pääle lunchi ja dinneri joodi kohv ühistoas ja ka päälelõunane tee joodi sääli. Ühistoas oli majarahva kirjaderiit, sinna tulid ajalehed ja ajakirjad ja see oli meelsaimaks jutustelmise paigaks üheaegsele kodakondseile ja ka juhuslikele külalislile.

Suvel viibis Crosby Hall'is keskmiselt kolmekümne akadeemilise naise ümber. Pääle ühe eestlase oli ühingul veel kolm kursuste stipendiaati; poolakas, sakslane, rumeenlane, ja üks stipendiaat ajaloo alal — ungarlane. Stipendiaadid elasid suuremalt poolt Crosby Hall'is. Minu ajal viibis; siin rohkesti ameeriklasi-huvireisijaid, inglasi mitmest kodumaa nurgast, ka norralasi, sakslasi, šveitslasi, ungarlasi, paar soomlast, üks akadeem. naine Uuelt Meremaa, üks Australiast jne. Vahepeäl, enne sügisese tööaja algust olnud Crosby Hall vaikne, sääli olnud vähe inimesi. Nüüd olevat maja jälle täis elanikke. Nende hulgas, keda on vahepeäl varjanud Crosby Hall, olnud ka keegi hiina ja keegi hindu akadeemiline naine.

Crosby Hall kehastab eneses suure osa inglise ajalugu, ta on ka käesoleva

olin oma artiklis ja olen ka nüüdki autoriga ühel arvamisel, nii et need etteheited ei kuulu mulle.

Aga daamid on ka oma „kõrge pedagoogika“: „Aga näitame temale ta õiget palet... Võib olla, näeb ta siis ja tunneb enese — ning parandub. Aga et ohvreid on! — noh iga revolutsioon nõuab ohvreid“ (Vibalik, Üliõpilasleht nr. 10, lk. 182 kesk.). Uskuge, kes suudab! Teie ise küll mitte! Avaldage survet paremuse sihis, nõudke, hinnake, aga ärge näidake endi kaudu mehe (või naise?) õiget palet! See on ilma aegne ohver. Mees sellest ei kohku. Teine asi on, kui see „õige pale ohver“ on daamele nii veetlev. Seda me usume.

Ma ei ole kahtlust avaldanud

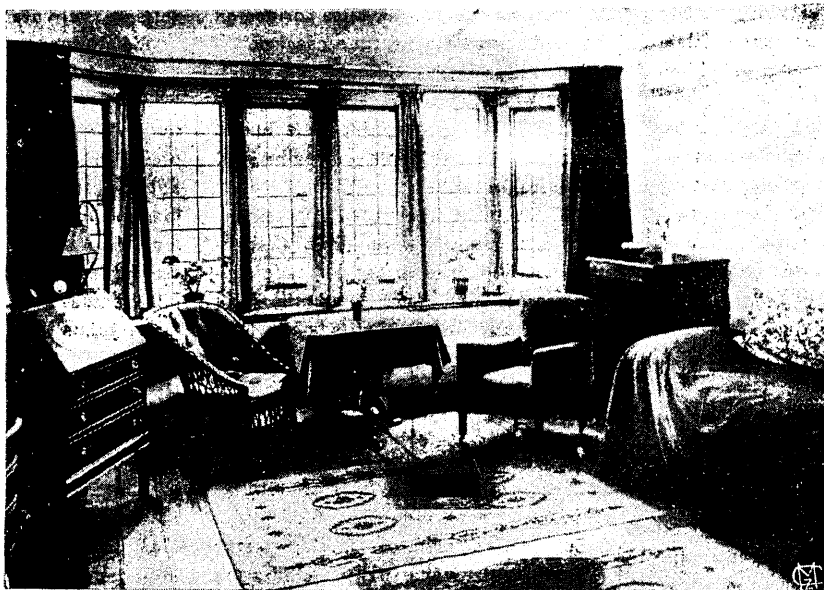
ainult naiste „teaduse harrastuse ja tegeliku elu edasiviimise püüde“ kohta, vaid „... samuti kui meesüliõpilaskonna valdava enamuse... juures“. Samuti nimetasin, et meeste pahedest on üliõpilasajakirjas aastate viisi kirjutatud.

Vibalik toob näiteks lihtsaid taluelanikke, kus „tegeliku elu edasiviimine“ „õieti ainult naiste kätes seisabki...“ Kuid sellest, mida peab pühaks ja kalliks meie lihtne talu ema, meie kodude puhtust alkoholi- ja suitsukultuurist, sellest ei taha meie suur osa akadeemilisi daame enam teadagi!

Edasi ütleb Vibalik: „Kui need auväärt „pedagoogid“ enne kõike

ainult mõtleksidki enese elu parandamisele... alles siis tulgu (minu sõr., E.) ja nõudku midagi väärtuslikku“ (lk. 183 ül.). Selle väite eest võib olla eriti tänulik. Seda on aga ka enne öeldud. Väidete „geniaalsuse“ pärast on tarvilik neid fikseerida ka akadeemilise ajakirja veergudel. Pr. M. Kurs-Olesk (v. Naiste Hääl nr. 10, s. a. „Mõned märkused Hella Matto artikli puhul“) ütleb nii:

„Kui aga logelemisest ja lodevusest kõneleme, siis hakkame alati meestest peale, kelle käes veel tänapäev võim, sest nii kuidas nõudmine, nii pakkumine. Olen rääkinud nii mõnegi naisüliõpilasega, kel elupõletaja kuulus. See on sagedasti vaid mask, mis varjab edasirühkijat, aadetega

Crosby Hall. Töö- ja magamistuba.

aja parimaid monumente mälestusterik-
kas ilmalinnas. Võõrastevastuvõtlik vana
hoone on avanud taas oma ukseid küla-

lisile igast maailma otsast; park, mis
oli pühendatud vaiksele õpinguile, töö-
sisele tööle ja vabale mõttele, kannab

taas teaduse edendamise ja sõpruse aren-
damise püüeid.

Helmi Metsvahi.

ja huvidega inimest, kes otsimise
teel". (! ?, Elisto.)

„Meie, naised, küsime kõige
pealt...: mis otsivad kõik need
keskpärased, logelejad mehed üli-
koolis? Kui nende ridades
puhastustöö läbi viidud,
siis teeme seda ka eneste
juures. (Minu sõr., Elisto.)
Praegusele tasapinnale vastab iga
tütarlaps.“

Sellele vastas ka Hella Matto
järgmises artiklis (N. Hää nr. 11,
„Veel kord üliõpilastest“).

Tänu Vibaliku idee-kordamisele,
teostan teistkordse vastamisegi:
Kas siis tõesti tahate teie
olla need viimased?

Kui oponent ei näe kunagi
karsket meest vaid karskus-
jüngrit, siis oleneb see tema
kitsast ja vibalikust silmaringist,
mis haarab vaatlusobjektiks ainult
seda, mida näha tahetakse ja nii,
kuidas tahetakse. Mehe ideaali
nähaakse just vastupidises. Sellest
siis võib arvata, kui raske on

mehel ennast parandada, — loo-
buda „mehest“ ja saada n. n.
„jüngriks“. Siin on see raskus-
punkt. Öeldakse, et mehed on
niisugused ja seepärast ka daamid
on selleks õigustatud, ent jäetakse
ütlemata, et neid tüüpe kõigest
hingest soovitakse. Selle mehe-
ideaali lammutamiseks võiksid
daamid oma õigusi ja võimeid
kasutada, kui nad mitte omalt-
poolt samaseid kaastüüpe kõrvale
ehitada ei aitaks.

„Paberil... manatakse..., et
mis see naine tükkib aga auditoo-
riumi ja tegelikku elu juhtima. —
Saab veel viimaks iseseisvaks ja
hakkab valima omale väärtuslikku
meest. — Kui paljud aga annavad
seda mõõtu välja? ... Kas polegi
see viha päris põhjendatud? (Viba-
lik, Ül. nr. 10, lk. 183.) Kas ope-
nent tõesti arvab siin mulle vastu
rääkivat? Kuidas võib ometi nii
moonutada? Just seda ma eriti
rõhutasin, liigagi pikalt, — iseseis-
vumist ja väärtusliku mehe valimist.

Naiste ülikooli tuleku kohta
pole ma sugugi vaenulikke mõt-
teid avaldanud, nagu seda teeb
osalt just naine, Hella Matto
(Naiste Hää nr. 9 ja 11).

Viimaks oleks huvitav kuulda,
millega põhjendatakse oluliselt
näiteks kas või haritud, akadeemi-
lise (ilma jutumärkideta) daami
suitsetamist ja mis õigustab pehme
mööbliga suitsutoa olemasolu tava-
listes naisüliõpilasorganisatsioonides
(suitsukultuuri füsioloogiliseks
ja psühholoogiliseks edendamiseks)
XX sajandil, mil naisel on palju
mõjuvamad abinõud mehe „kor-
rale kutsumiseks“, kui tema hir-
mutamine „õige pale“ näitami-
suga, — ja kui seda suudetakse,
siis oleksin täiesti rahuldatud.
Vastasel korral jäävad mu süüdis-
tused naisõiguse kõrgete ideede
moonutajate vastu püsima.
Ja kui ilmavaatelistest puudustest
ja suitsetamisest on saanud akadee-
miliste naiste „eul küsimus“,
siis ei ole see enam minu süü.

Praegusel korral jäävad aga püsima Vivaliku andekad oletused, et mina „alkoholist läbiimbutud mehena“ (v. Ül.-leht lk. 182 all ja 183 ül.) olen ma „suurte žestidega“ artikli kõlblisest ilmavaatest kirjutanud „poolselge pääga“. Neile ma vastu vaidlema ei hakka, vaid tänan sellegi eest.

Käesoleva vastuse peamõte an-

tud küsimuses jääb aga selleks: Mitte (ak.) meeste võitlust (ak.) naiste vastu, vaid võitlust ühiskondlikke kohustusi tegelikult eitava te (ak.) naiste vastu samuti kui on käimas võitlus ebakõlblise meeselemendi vastu meie üliõpilaskonnas. Kõlblise ilmavaate teostamine oma isiklikus elus on iga ha-

ritud nais- kui ka meeskodaniku esimene kohustus oma rahva vastu, aga naise juures eriti. Sellepärast ühinevad ühed ideelisel alusel, teised aga kannatavad ühiselt — ilmavaate puudumise ja selle sõnastamatuse tõttu.

Elmar Elisto.

Meie kirikute esitajad vastamisi.

Hell usu küsimus nii rahva kui üksiku inimese hingeelus on omandand kahjuks meie praeguste kirikute esitajate võitluste tõttu õige labase käsitluse.

Usukandjad, armastuse kuulutajad on maha jätnud armastuse ja usklikkuse puhtad alused. Usu selgitamisel ollakse valmis tarvitama politsei kaasabi. Usutõe jalaleseadmiseks on sunnitud vahele segama riiklik korraldus. Ja õige või mitteõige jumalasõna ning õige jumalakuulutaja või ketseri vahel lõpuliku otsuse andma peab ilmalik kohus.

Kuhu on seega siis jõutud. Vast ei märkagi asjaosalised ise, kuivõrra on nad libisenud sealt kõrvale, kus olema peaksid.

Väiklus, kadedus, ägedus, — seda, ilmneb tihti. Keeleteaduslikud küsimused on saanud usu võitluse aluseks: kas kreekakeelne „sooma“ tähendab tõlgituna „isikut“ või „ihu?“ Sest sellega oleks siis ka lahendatud olulisem vaialusalune küsimus: kas hauast tõuseb üles seesama „ihu“, mis sinna kord maetud on, või uus „isik“, millel midagi ühist pole endise ihuga, s. t. et üles tõuseb uus vaimne ihu, ärasetletatud ihu, — vaimne isik.

Aga veel rohkem — usu sisu

asemel pakuvad meie kiriku esitajad oma protsesside ja süüdistuste kaudu usu dogmaatikat. Ja samal ajal võõrdub massiliselt rahvas kirikust, nagu hiljuti kirikupäeval aruandest selgus!

Ühed vaimulikud on kokku astunud ja kohut pidanud teiste üle. Sääli on räägitud ja ühtede tõde leitud teistele vääriltuna meie luterlikus kirikus. Vaimulik on vaimulikust seisusest välja heitnud teise vaimuliku. Sama usu ja jumala tunnistaja on teisele otsa ette vajutanud ketseri pitseri. End pidanud õigeks ja teist valeks. Oma mõistust valguseks, teise oma ööks. Kuid kõrvalt vaatajana kõrvale jättes meie kiriku võitlevate poolte välja kujunenud isiklikud teravused ja juba valmisolevad sõja positsioonid — imestad, kuivõrra väiksed on võitlejate usu seletuse sisemised vastolud. Mõlemad voolud on sisemiselt eht luterlikud. Ainult, et Th. Tallmeister moodsa luterlasena aru saab ja seletab Piiblit vähe vabamõttelisemalt kui teised. Kuid võrreldagu keskpärase palvemajavenna piibliseletust haritud õpetaja omaga, olgugi et viimane konservatiivne oleks. Nende seletuste vahe on kindlasti samasugune kui Tallmeisteri ja ta vastaste vahe.

Tallmeister ise ei pea end ei reformaatoriks, ei usupuhastajaks, ei kellekski, kellele erilise nimetuse kaasa anda võiks. Ta soov on olnud tõsta usulist kultuuri ja kasvatada teadlikkust, inimeste silmaringi laiendada, ja neile, keda senine kirik oma kivinenud dogmadega enam ei rahulda, teed näidates, kuidas nemadki ristiinimesed olla saavad.

Dogmaatiline või formaalne vahe võitlevate poolte, H.B. Rahamäe ja Th. Tallmeisteri vahel on järgmine.

Rahamäe järele ev.-luter. kiriku „põhikirjaks“ on „Liber Concordiae“, mis on tunnistuskirjade kogu aastalt 1580 (34 a. peale Lutheri surma). Selle sisuks on: 1) Apostlik, Nikea, Atanaasiuse usutunnistused, 2) Augsburgi usutunnistus ja selle viimase kaitsekiri (Melanchtoni, Lutheri kaaslaste poolt kokku seatud), 3) Schmalkaldeni artiklid, kirjutatud Lutheri poolt 1536. a. 4) mõlemad Lutheri katekismused ja 5) Formula Concordiae, mis pärast usuvaielusi Berge kloostri 1577. a. selleaegsete usuteadlaste poolt kokku seati. Tallmeister aga ei piirdu nendega, vaid võtab arvesse luterliku teoloogia arvamisi ja seletusi, mis ilmunud viimase ajani.

Seda enam, et need esimesed tunnistuskirjad kooskõlas ei ole sisemise tõelikkusega. Neis ilmnevad vastolud. Nendest vastoludest üle saada soovides peame eritlema apostlite tunnistusi, kui võrra need ajalooliselt õiged, kuidas neid aegade jooksul parandatud, kuidas neile lisandusi tehtud. Ja ka uuema aja usuteadusel on „usutunnistuslikkude kirjade“ iseloom, kinnitab Tallmeister. Selles avaldub H. B. Rahamäe ja Th. Tallmeisteri usutunnistuste vahe. Esimene piirdub ajaga 1577. aastani, teine kuni 1927. aastani avaldatud usutunnistuslikkudega kirjadega.

Sisulised vahed — mis ikkagi suurel määral usu dogmaatika ja usu sisuna võtta ei saagi — on järgmised.

H. B. Rahamägi tunnistab, et Kristus on elanud enne maailma sündimist; on sündinud neitsist Mariast; on ihuliselt üles tõusnud; oli Jumalapoeg, mitte inimene; on ihulik surnute ülestõusmine, s. t. üles äratatakse

samad ihud, mis haudadesse maetud. Usk Kolmainusse ja Kristuse kahesugusesse olemisse on õndsakssaamiseks tarvilik. Th. Tallmeister tunnistab, et Kristus sündis inimesena; kuid inimesena oli suur, jumalal lähedal kui ükski teine, oli seega siis ka jumalapoeg. Kuid Mariast kui neitsist sündimine on dogma, mida tõeks pidada ei saa ja mida kogu haritud luterlus enam tõena ei võta. Ihulikku ülestõusmist ei ole, vaid vaimne isik, äraseletatud ihu, millel pole enam midagi ühist kord elanud maapealse materiaalse ihuga — see teine, vaimne isik elab edasi ja äratakse üles. Samuti tuleb mõista Kristuse ülestõusmist. Ta ilmutas end peale surma oma jüngritele vaimses kujus, isikus, ilmus neile nägemusena, mitte ihulikus kujus. Õndsaks teeb inimese usalduse ja armastuse vahet Jumalaga.

Sellest selgub kõige ilmselgelt, kui võrra väiksena tundub kõrvaltvaatajale nende sisemine vahe. Maria neitsilikkuse usu-

aluslikuks vaielusküsimuseks tõstmine on ebakultuurne, või siis kuulub dogmaatikasse. Ülestõusmist tunnistavad mõlemad. Kas endise liha või äraseletatud ihuga — on see siis veel oluline. Ühele on Kristus enne kõike Jumalapoeg inimese näol, teisele inimene, kuid niivõrra suur, niivõrra Jumalale lähedane, et oli inimesena kui Jumalapoeg.

Vaieluste ja vastolu kogu raskus lasub seega formaalsetel ja dogmaatilistel küsimustel. Kuid siit sarnaseid järeldusi ja otsusi teha, nagu tehtud on, tundub liigse ägedusena.

Ja lõpuks hakkadki uskuma, et suurt osa selles meie kirikute usuvõitluses mängivad pisikesed isiklikud põhjused, nagu selgelt näitavad mõlemate broshüürid.

Kui nii, siis tuleb siin tõsiselt kahjetseda. Ja kas meie kirikute esitajad just selle võitluse kaudu seni näidanud pole, et nad ka ise soovida jäta. Sest siin on lihtsalt midagi üles puhutud.

I Mets.

Tartu.

Tartu linna-uurimise toimikonna korraldatud ja toimetatud.

Tartus, 1927. Tartu linna väljaanne.

Kapitaalteos. Eesti kirjanduse raamatuliulil võisime seni, kuigi harva, leida kahte Viedemanni, kehakat sõnaraamatut ja ses suhtes tagasihoidlikumat „Aus dem Leben der Ehsten“, mis teadusliku raamatukogu suurekaustalise toodangu ainukesteks esitajaks olid. Kas „Eesti“, millest „Tartu“ avasõnas räägitakse, niisuguste teaduse muljet annab nagu „Tartu“, kas tal seda vaimlist ja füüsilist kaalu on, seda ei saa nende ridade kirjutaja „Eesti“ eksemplaari puudumisel mitte konstateerida, kuid küll seda, et „Tartu“ imponeeriv on materjali ja selle läbitöötamise suhtes.

Et mitte teiste sõnadega ümberju-

tustada, mis selle koguteose eesmärk ja laad on, tsiteerin avasõna osa:

„Linn oma minevikuga, omapärase miljööpildiga ja erilaadiliselt kujunenud sotsiaal- ja tulunduslikkude oludega on Lääne-Euroopas juba ammu saanud mitmekülge uurimise esemeks. Peale puhtteadusliku huvi pakuvad säärase uurimise tulemusel tarvilikku materjali ka igapäevase praktilise elu seisukohalt nii linna-omavalitsuse tegelasile kui ka muile asjast huvitatule. Eesti linnade kohta on vastav kirjandus seni olnud võrdlemisi kehva ühekülgne. Balti-saksa kirjanduses on Baltimaade linnade ajalugu omajagu tähelepanu leidnud. Linnageograafilised uurimised Eesti linnade kohta puuduvad aga seni täitsa. Samuti pole Eesti linnade sotsiaal- ja tulunduslikud olud seni leidnud üksikasjalist käsitlust. Mis puutub eriti Tartusse, siis on seni eesti keeles ainuke mainimisväärtne Tartu ajaloolis-maateaduslik kir-

jeldus ilmunud koguteose „Eesti“ I osas (Tartumaa, Tartus, 1925, lk 591—678), kuid vastavalt teose iseloomule on selles Tartu linna kirjeldusele pühendatud võrdlemisi vähe ruumi ega või see kirjeldus mingil viisil asendada käesolevat koguteost. Peale selle on saksa keeles ilmunud mõned ajaloolised ja statistilised (Christiani, Otto, Stieda, Körberi j. t.) tööd, mis aga, olles pärit enamikus möödunud sajandist ja käsitledes õige kitsalt piires eriküsimusi ja võrdlemisi lühiajalisi perioode linna elus ja arengus, ei moodusta mingit ühtlast tervikut ning on praegusel ajal juba suuremalt osalt vananenud. Teisest küljest tuleb rõhutada, et Tartu iseseisvas Eestis omandas senisest hoopis suurema tähtsuse, olles pääsenud saksa elemendi poolt peale sunnitud varjusurma-seisukorrast ja sattudes vabadesse ja lähedasse elu- ja arenemistingimustesse. Uute ülesannete ette asetatuna vajab linn täielikku ülevaa-

Üliõpilaspärlament.

Edustuse koosolek 15. nov. 1927. a. kell 21.

Päevakorras on referendumi tulemuste kinnitamine, majandustoimkonna juhataja korteri üüri küsimus, revisjonitoimkonna erakorraline teadaanne, valimised ja läbirääkimised.

Referendumi toimkonna juhataja ksv. H. Raudsepp (korp. Revelia) annab aru referendumi käigust. Osavõtt on olnud väga leige. Osa võtnud 705 üliõpilasest hääletasid ettepaneku poolt 664, vastu 39 (2 tühistatud). Sellega on pikendatud praeguse Edustuse volitused 1. aprillini 1928. See võetakse teatavaks ja kinnitatakse üksmeelselt, ainult organiseerumatute rühm ei hääleta poolt.

Majandustoimkonna juhataja korteri üüri küsimus, mis enamalt palju vaidlusi välja oli kutsund, lahendati seekord lõpulikult ning võrdlemisi vaikelt. Nimelt on juhatus otsustanud anda majandustoimkonna juhatajale ksv. Mäele eluruumi üliõpilasmajas tasuta, millist otsust esimees ksv. Janno kinnitada palub.

Ksv. Adams toetab juhataja ettepanekut leides, et majandustoimkonna juhataja on ühitas majas valitseja ja on seesugusena kohustatud üliõpilasmajas elama.

Ksv. Raudsepp (korp.) kõneleb juhataja ettepaneku vastu, rõhutades, et kõik üliõpilaskonna ametid on auametid, seega ka majandustoimkonna juhataja. Ka teised toimkonna juhatajad teevad täitsa tasuta tööd,

mis pole vähem majandustoimkonna omast

Ksv. Kuiva (org-matu) pooldab tasuta korteri andmist, sest teistil on raske saavutada seda, et vähemalt üks Edustuse liige alaliselt viibiks üliõpilasmajas, mis korra huvides hädatarvilik. Kui aga seks reserveeritud ruumi eest võtta üüri, siis võib kergesti tekkida olukord, et majandustoimkonna juhatajaks valitud kaasvõitleja, kel juhtub olema Tartus vanemate jne. juures prii korter, peaks maksma üliõpilaskonnale üüri näol erilist maksu selle eest, et teda valiti majandustoimkonna juhatajaks. Nii kannab soodusus, mis üksik majandust juhataja võib saavutada, täiesti juhuslist iseloomu.

Ka ksv. Elken (EÜS) pooldab tasuta korteri andmist. Hääletamisel saab juhataja ettepanek poolt 21, vastu 6 häält. Seega on ära muudetud vastupidine Edustuse otsus kodukorras nõutava $\frac{2}{3}$ hääleteenamusega.

Revisjonitoimkonna erakorralise teadaandena (järg vt. eelmine „Üliõpilaslaseht“) kannab ette rev. toimkonna liige Jakobson (juudi ül. r.) toimkonna kaheksa protokollil (Nr. Nr. 27—34). On ilmenud mõningaid puudusi Välistoimkonna asajamises, itaalia ekskursiooni ja lugemislaua toimkonna aruandja ja viimase Soome-Eesti üliõpilaspäevadel. Veel on üksikutele kaasvõitlejail võlgu üliõpilaskonnale; võlgu on tehtud üliõpi-

laskonna nimel ka väljamaal. Pääle selle on ka pisemaid ebatäpsusi. Suvine laekuri asi (vt. eelmine koosolek) on likvideeritud täitsa rahuldavalt, kuna kõik dokumendid ja raha on üle antud Edustuse määratud tähtajaks.

Esimees loeb ette vil. H. Kukke (EÜS) kirja, kus viimane palub luba esineda seletustega Edustuses ksv. Kanguri volinikuna.

Ksv. Paas („Concordia“) teeb ettepaneku läbirääkimisi revisjonitoimkonna aruande üle pidada järgmisel Edustuse koosolekul.

Ksv. Adams (org-matu) toetades nii vil. Kukke palvet kui ka ksv. Paasi ettepanekut avaldab soovi, et revisjonitoimkond teeks järgmiseks koosolekuks oma aruannetest selge üldkõkkuvõtte, sest eemal seisjal on võimata saada selgemat pilti ettekantud protokollide järele.

Vil. Kukke õiendab protokollides olevaid eksitusi ja selgitab üksikuid fakte, jättes üldse seisukoharalduse järgmiseks koosolekuks. Revisjonitoimkonna esimees M. Mihkels on toonitab vastuses H. Kukkele üldiselt korratud arvepidamist, mis esineb eriti ksv. L. Kanguri käes peetavais laekais.

Et vaidlused ähvardavad puhkeda, kordab ksv. Paas ettepanekut läbirääkimised pidada järgmisel koosolekul, missugune ettepanek ühehäälelise enamusega vastu võetakse.

Pääle selle kui lahkunud Leo Kan-

det minevikupärandusest, et teadlikult rajada tulevikusihte. Kõigil ülaltoodud motiividel on küll vististi läitsa õigustatud käesoleva koguteose väljaandmine Tartu linnavalitsuse poolt.

Käesolev koguteos tahab esitada Tartu kui organilise terviku ilme ja eluavalduste kohta igakülgsed andmeid sel kujul ja ses ulatuses, nagu seda nõuab meie aeg areneva linna, selle rahvastiku ja üldsuse huvides. Andmete süstemaatilise liigitamise otstarbel jaguneb teos kolme ossa. Esimene, ajalooline osa, milles leidub 6 artiklit 3-ilt autorilt, annab esimest korda mitte ainult eesti keeles, vaid ka üldse süstemaatilise ülevaate Tartu linna tekkimisest, tema minevikust ja ajaloolisest topograafiast. Artiklite koostamisel on autorid-ajaloolased arvesse võtnud terve seni ilmunud kirjanduse selt alalt ja alates Rootsi ajast ka oltralt kasutanud linna arhiivis leiduvaid materjale. Ülevaadetes, mis kannavad täitsa tea-

dukslikku iseloomu ja milleles on rõhutatud ka eesti elemendi kujunemis- ja tugevnemiskäiku Tartu rahvastikus, on tulnud toimetusel mõnes vähem tähtsas osas ette võtta kärpimisi, sest et koguteos vastasel korral oleks paisunud liiga suureks. Muide on sääraseid kärpimisi tehtud ka järgnevais osades; sellest hoolimata on koguteos alul määratud 25—30 poogna suuruselt kasvanud 46 poognani.

Teine, geograafiline osa sisaldab Tartu põhjaliku geograafilise ülevaate peamiselt ühelt autorilt, kuna teise autori koostatud on artikkel Tartu aseme geomorfoloogias ja hüdroloogiast. Missuguseid põhimõtteil geograafiline kirjeldus koostatud, selgitab autor (E. Kant) lühidalt oma töö sissejuhatuses. Igatahes võib öelda, et see on Eestis esimene modernse teaduse nõuete kohaselt ette võetud linnaurimus, mille kallal autor suure andumusega töötanud. Teose kolmas ehk n. n. üldosa

sisaldab 22 autorilt 24 artiklit, mis käsitlevad linna administratiivset korraldust, heakorda ja hoolekannet, tulundusliku, kultuur-haridusliku ja kõlblise elu avaldusi j. m. Selle osa ülesanne on anda läbilõige linna nüüdisaja seisukorraldust ja seda ilmestavaist oludest.

Mida saab aga ajakirja või ajalehe veergudel õieti ütelda raamatust, mil üle seitsmesaja lehekülje hea foolioformaadi juures, mille sisukord ise pealkirjadega ja alapealkirjadega 4 lehekülge pikk? Vast võib näiteks ainult ajaloolise osa pealkirjad üles lugeda: Tartu välisilme kujunemine. O. Freymuth. Tartu linn orduajal. O. Freymuth. Tartu linn aastail 1558—1625. O. Freymuth. Tartu linn Rootsi ajal (a. 1625—1704). P. Treiberg. Tartu linn XVIII sajandil (1704—1800). P. Treiberg. Tartu XIX aastasajal ja XX alul. H. Krüus. Võtame viimase pealkirja juurde veel

guri asemel (E. Ü. S.) välistoimkonna liikmeks on valitud ühel häälel samast rühmast ksv. Reintalu, asutakse jällegi (vt. eelmised koosolekud) Balti riikide üliõpilaskondade keskbüroo asjaajaja valimisele. Hääletamisviis käsib nüüd kodukorra § 26. järele, mis nõuab läbimineku esimesel hääletusel absoluutset hääleteenamust. Valimine toimub kinniselt. Uuele hääletusele tulevad ksv. Adams, Muru ja eelmistel kordadel ära langenud Sahkenberg. Neist saavad Muru poolt 9, Adams 12 ja Sahkenberg 8 hääli. Kuna kõige enam hääli saand kandidaadil ikkagi puudub absoluutse enamuse (koos 29 edustajat) 3 hääli, siis asutakse teisele hääletusele poolt ja vastu.

Ksv. Reintalu (E. Ü. S.) teeb ettepaneku kuulutada vaheaega, et rühmad saaks pidada läbirääkimisi. See ettepanek aga langeb ära kodukorvastatuna (keset hääletust tehtud). Meeleolu on õige äge: siinsääl agiteeritakse sosistades. Teistkordse hääletuse tulemused on üllatavad: Muru poolt 14, vastu 14, erapooletu 1; Adamsi poolt 11, vastu 17, erapooletu 1; Sahkenbergi poolt 14, vastu 15.

Esimees Janno tunnustab valituks ksv. Muru. Nüüd puhkevad ägedad vaieldused: ühed (korp.) tahavad küsimuse lahendada matemaatika abil, kuna teised (väikeseltsid ja kogud) seda teha ei luba. Ksv. Mekkar (Liivika) leiab, et kõik kolm kandi-

tema alatiitlid: Sissejuhatus. I. Tartu XIX aastasaja 60-date aastateni: Tartu pärus eelmiselt sajandilt. — Ülikool Tartu kasvamisestegurina. — Teiste koolide osa. — Rahvaarvu loomulik juurdikasv Tartu kasvamise tegurina. — Sisserändamine. — Käsitöö ja tööndus 60-date aastateni. — Kaubandus. — Tartu rahvastiku sotsiaalne koosseis 60-date aastateni. — Rahvastiku rahvuslik koosseis. — Muudatused linna omavalitsuslikus konstitutsioonis. — Alg- ja keskharidus. — Ülikooli ja linna suhted. — Teatrielu. II. Tartu läinud aastasaja teisel poolel ja käesoleva aastasaja alul: Tartu kasvamine aastasaja teisel poolel. — Rahvaarvu loomulik juurdikasv ja sisserändamine linna kasvamise tegureina. — Käsitöö ja tööndus. — Kaubandus. — Koolid linna kasvamise tegurina. — Rahvastiku sotsiaalne ja rahvuslik koosseis. — 1870. a. linnaseadus. — Linnavalimised ja omavalitsuse tegevus. 1892 a. linnaseadus. — Linnavalimised, omavalitsus ja Eesti opositsioon a. 1894.—1917. — Koolielu. — Tartu Eesti rahvuskultuuri kes-

AUHINNATUD ROMAANID

August Jakobson

„VAESTE - PATUSTE ALEV“

I köide — 400 mk., köites 460 mk. ja 500 mk.
II köide — 350 mk., köites 410 mk. ja 450 mk.

... Ma seisain selle raamatu painajaliku mõju all. Ta ei kao meelest, ja heliseb kõrvus, ma näen edasi neid kujusid...

J. Mändmets, „Päevaleht“ nr. 303, 6. XI. 27.

... On kirjeldusi, mis haaravad meid oma sisemise jõuga, nagu ootamatud rakelid tulejuga. Ja neid koht pole romaani kestes vähe... Alb. Kivikas, „V. M.“ nr. 260, 5. XI. 27.

... Kohati on kirjeldused otse klassilised... Lugeja elab kaasa ning on sunnitud jälgima põnevusega iga rida, vaatamata sellele, et „mustal, külmalt ja halastamata kalgit“ kõneleb see romaan...

Oiaf Rood, „Postimees“ nr. 320, 24. XI. 27.

... Ma imeflen, miks pole hüütud veel „kardavoid“, et „Loodus“, ja Jakobson on löönud valusa haava meie riiklusele, meie „õilsale“ moraalele!...

E. Ü., „Rahva Sõna“ nr. 223, 23. XI. 27.

... Lõpetades selle romaani lugemise, püüsin selles kirjeldatud õudse olu pildid kaua ja painajalikul meele silme ees. Siin pole tegemist enam eel varjukülgedega, vaid kogu kujutatud alev on mürgas...

Bernhard Linde, „Kaja“ nr. 261, 8. XI. 27.

... Nii lõhkralt realistlik-naturalistlik romaani ei leidu teist me kirjanduses. Võiksime leida võrdkuju talle vasti E. Zola „Sõkaevajais“... ja liksitüübid on nii selgelt ja elavalt joonisatud, et neid ka raamatu ühekordselt lugedes meelest ei mineta...

L. K., „Elu“ nr. 93, 26. XI. 27.

... Üks suurimaid väärtusi ses romaanis on kindlasti see, et ta on toond uut ja värsket verd eesti senisesse kirjandusse... Sisuliselt on ta otse rabava oma painajalikkusega... Albert Kivikas, „Looming“ nr. 9, 1927.

Betti Alver TUULEARMUKE

Hind 360 mk., köites 420 mk. ja 460 mk.

... Betti Alveri „Tuulearmukest“ võiks võrrelda mingi desserdiga, näiteks koorekreemiga... mida süüakse lilleselt portselaanilt hõbelusikaga kerge flirdi saatel...

Ed. Hubel, „Päevaleht“ nr. 325, 28. XI. 27.

... „Looduse“ romaani võisluhel auhinnatud romaanidest on Alveri „Tuulearmuke“ kindlasti helevam ja tujurikkam raamat... Kirjaniku kirjedusoskus ja fabuleerimise kergus on kohati otse imestamisväärne...

Aleksander Antson, „R. Sõna“ nr. 227, 27. XI. 27.

... Sõnastus on terve romaani ulatuses vaba ja lihtne. Pole märgata silhikku siliseerimist, liusate sõnade valikut... Rütmi on väikeselajaline ja ruttav... see on nagu kerge hüppe käik, lapselikult püsimatu... Ühi peab kinnitama, et „Tuulearmuke“ on kirjutatud oskavalt ja koguni meisterliku sulega...

D. Paigi, „Looming“ nr. 9, 1927. a.

Reed Morn ANDEKAS PARASIIT

Hind 380 mk., köites 440 mk. ja 480 mk.

... See on hoopis eriilmega raamat eesti kirjanduses... See raamat on otse tulvil täis peeneid psühholoogilisi tähelepanekuid ja fakte. Ning need on antud edasi imeväärsest mehise, täpse, küpse ja viimisteldud stiiliga... Albert Kivikas, „Looming“ nr. 9, 1927. a.

... „Andekas parasit“ on noore üliõpilanna elulugu mõtete ja meeolelu kirjeldamisel... Kogu teost läbibstaf suure intellektualismi karge ja veidi kale ning külm õhusik, mille mõtetiste lõngade sihe kude on vaimuinimesile siliski veehivalv haarav.

B. Linde, „Postimees“ nr. 311, 15. XI. 27.

Mart Raud Videvikust varavalgeni

Hind 250 mk., köites 310 mk. ja 350 mk.

... Terve romaani kujutatud sündmuslik viiakse lõpule lühida suveõõ kestel... Romaanis leidub peale muu habrast lüürikat, rohkesti häid värviakaid kirjeldusi ja fihedat meisterlikku stiili.

—puu, „Võru Teataja“ nr. 134, 26. XI. 27.

daati on jällegi läbi kukkud, sest null ei ole mingi reaalne poolt-hääle arv. Ksv. Kuiva (org.) leiab, et juuriidilisi küsimusi ei saa lahendada algebra abil; ksv. Mägi (kogud) toonitab, et ksv. Murul pole antud usaldust, kuna „vastu“-hääle arv võrdub „poolt“-hääle arvule. Ksv. Sein (korp. Ujala) leiab, et ksv. Muru siiski on valitud. Ksv. Mihkelson („Põhjala“) teeb ettepaneku korralda valimisi järgmisel koosolekul.

Ksv. Raudsepp (korp. Revelia) tuleb tagasi ksv. Kuiva poolt eelmisel koosolekul tehtud ettepanekule: paluda Edustuse kodukorra tõlgitsemist mõnel õigusteaduse professorilt (prof. Uluotsalt). See ettepanek võetakse nüüd vastu.

Esimees ksv. Janno teatab, et tutvudes lähemalt kodukorraga ei saa tänasel koosolekul tunnistada ühtki kandidaati valituks. Valimist tuleb veelgi korralda järgmisel koosolekul!

Läbirääkimiste all avaldab ksv. Adams palvel, et välistoimkonna juhataja ksv. Muru võtaks oma päale kiire iseloomuga Balti üliõpilaskondade keskbüroo kirjade väljasaatmise, et meie üliõpilaskond ei kannataks väljaspool tekkind olukorra all.

Välisjuhataja ksv. Muru teatab, et ei ole ees kiireiseloomulisi kirju.

Ksv. Muru toob ülevaate 13. XI. Tallinnas peetud asutuse „Fennougria“ koosolekust, kus oli kõne all

kusena. — Tähtsamaid poliitilisi sündmusi Tartus viimaseil aastakümneil.

Raamatus on aga ka kõik sees, mis Tartusse puutub, tuletõrje ja trükitöö, panga-asjandus ja tervishoid, joogiveeolud ja kirik, tulud ja kulud, maa-ala ja plaanid etc. Ja see kõik on põhjalik, üksikasjalik ja viimisteldud. Raamat on täis pilte, kaarte ja tabeleid, kusjuures allkirjad ka prantsuskeelsed on, et sisu ka võrastele kättesaadavaks teha. Seks otstarbeks on juurde lisatud ka sisu prantsuskeelne kokkuvõte.

Keelelt uuenduslik nii tugevalt, et isegi sõnaseletused temasse on mahutatud. Aratab usaldust uuenduste läbiviidavuse suhtes, ning üsna huvitav on ära märkida, et kuna Tartu linnavalikogus alles võitlus „ulitsa“ ja „tänav“ vahel käib, raamat õnneliku sõnavormiga „uul“ kui sündinud ja läbilõõnud faktiga arvestab.

Sügava rahuldustundega võib seda tööd hinnata, mida nii paljud on teinud, et meil oleks teos, mis rahvuskultuuriliselt seisukohast ka kõige nõudlikumale soovida enam ei tohiks jätta.

K. A. Hindrey.

Soome - Eesti - Ungari hõimupäevade korraldamise küsimus ja kus M u r u üliõpilaskonna esitajana osa oli võtnud. Ühtlasi teatab, et välisloimkonnale on tulnud väljaspoolt Makedooniat elutsevailt makedoonia üliõpilastelt kiri, kus kaevatakse makedoo-

nia üliõpilaste tagakiusamist Serbias, Kreekas ja Bulgaarias ning palutakse moraalseid abi.

Kuna sõna sel puhul ei soovita, lõpeb koosolek kell 24,20.

Edustuse viimasel koosolekul 22. nov. valiti Baltiriikide keskbüroo

asjaajajaks ksv. S a h k e n b e r g. Samal koosolekul peeti läbirääkimisi revisjonitoimkonna aruande üle. Koosolekukirjeldus ilmub järgmises numbris, kuna protokoll pole veel kinnitatud.

Rahvusvaheliste probleemide studium.

„Üliõpilaslehele“ kirjutand *Fédération Universitaire Internationale pour la Societé des Nations*“ tegelane *Sven Gullström*.

Ilmasõda on toond palju kurja ja palju laastamist, ta on tekitand aga ka nii mitmeti hääd, tuues vabaduse ja rippumatuse paljudele rahvastele, kes muidu ehk veel aastasajandite jooksul oleksid pidand ägama võõra surve all. Kuid ilmasõda on kaasa toond veelgi midagi, mida kindlasti tuleb hinnata eduna; ta on avand silmad vajadusele uurida rahulise rahvusvahelise koostöö eeldeid, ta on meile näidand rahvusvahelise koostöe vajaduse ning osutand ajakohaseid rahvusvahelisi orgaane, ta on põhjustand erakordse huvi teiste rahvaste ja riikide ning ka rahvuspoliitiliste ja rahvus kultuuriliste voolude studiumile — teiste sõnadega, ilmasõda on meid viind rahvuslise isoreerimise hädaohutude-äratundmisele ning arusaamisele, et peame otsima kontakti oma naabritega.

Selle viimase liikumise teenistuses seisab ka institutsioon, mille üle siinkohal tahan öelda mõne sõna, nimelt „Geneva Shool of International Studies“.

On iseloomulik, et just selle instituudi idee tuleb üliõpilasilt. Kavadel 1924 asutati Prahast ühendus, millega on liitund ka Eesti

üliõpilaskond — *Federation Universitaire Internationale pour la Societé des Nations*¹⁾.

Üliõpilased-initsiaatorid tulid mõttele korraldada Geneve's igaaastaseid kursusi, osalt selleks, et

Sven Gullström.

anda liikmeile võimalust kokkutulemisele ning vastastikusele tutvumisele, osalt seks et, võimaldada liikmeile õpetuseandmist rahvusvaheliste probleemide üle ühenduses igaaastaste rahvasteliiduse septembersessioonidega. Ühenduse president, prof. Alfred Zimmermann, võttis kursuste organiseerimise enese päale rea huviosaliste toetusel. Selle aasta suvekursused peeti juulist septembrini ja keerlesid päämiselt kahe küsimuse ümber.

Esiteks käsitati neid erilisi rah-

vusvahelisi jõude, mis toonitavad rahvusvahelisel läbikäimisel konflikte ning tülitsemisi. Siin pole tähtis mitte ainult saada pilti suurriikide poliitikast, vaid eriti ka mõista, millised sissepoole ja väljapoole sihitud jõud põhjustavad selle poliitika. Kõneldi riikide poliitilistest tendentsidest, nende üldisest struktuurist ning kultuurist jne.

Teiseks käsitati jõude, mis soodustavad rahvusvahelist korda, koostööd ja üksmeelt. Siia kuuluvad rahvusvahelise õiguse ning vahekohtu asjanduse arenemine, suured n. n. unioonid (tolli-, telegrafi- j. m. s.), eriline viis, millega üksikud raassid ja poliitilised ühendused võtavad vastu ja assimileerivad üksikuid kultuurelemente ja see, kuidas isoleeritud rahvuslised kultuurid ja „kultuurisaared“ kaotatakse ja ühtlustatakse. Veel kõneldi rahvasteliidust ja selle mitmesugustest organitest, Genfi protokollist, Locarno lepingust, vähemusrahvaste küsimusest, monopolidest, tollipiiridest, langend valuutadest, rahvusvahelisest tööbüroost jne.

Kahtlemata pole see kerge ülesanne, mida tahab täita Geneva Shool. Kuid huvi, millega on seni jälgitud selle ideid, tagab, et see püsib jäädavalt tähtsama faktorina rahvusvaheliste küsimuste studiumis. Akadeemilise noorsoo mõistmine ja aktiivne huvi on selle tagatiseks.

1) See sündis rootsi kaasvõitleja Sven Gullströmi algatusel kevadel 1926 tolleaegse üliõpilaskonna esimehe Arnold Prüüsi korteris peetud nõupidamisel, millest võtsid osa Gullström, Prüüs, Elise Käer, L. Kangur ja V. Adams. Ametlik ak. rahvasteliidu ühingu asutamiskoosolek järgnes nädal hiljem.

Akadeemilisi teateid.

Ülikooli lõpetajad.

Neil päevil lõpetasid ülikooli ning omadasi vastavad diplomid järgmised üliõpilased: arstiteaduskonnas Valter Steinfeldt — cum laude; õigusteaduskonnas Aug. Vodja (cum laude) ja Artur Ernits; põllumajandusteaduskonnas Elmar Liik — mag. agr. kraadiga ja mat.-loodusteaduskonnas — Linda Ummalas ja Harald Tehver — mõlemad loodusteaduse alal.

Dr. phil. W. E. Peters

on Helsingi Soome- ja Ugri seltsi poolt prof. F. Äima kaudu kutse saanud seal pidada loenguid tema uute eksperimentaal-foneetiliste uurimuste üle, eriti

keelemeloodia alal, samuti praktikume üliõpilastele juhatada. See kursus kestab umbes 28. nov. a. c. kuni 10. det. s. a. Dr. W. E. Peters, kes juba Helsingi selleks otstarbeks sõitnud, kavatab ka teistes teadusliikudes seltsides ettekangetega keele meloodia õpetuse üle esineda. Selleks kasutab ta neid meetodeid ja seda materjali, mida ta esiteks Carnegie Research õpilasena Shotimaal ja Hamburgis, teiseks ingliskeele lektorina ja Leipzigi ülikooli psühholoogilise instituudi kaastöötajana ja viimaks Tartu Ülikooli foneetika-laboratooriumi juhatajana on saavutanud. Eesti keele meloodia üle on dr. W. E. Peters juba 2 suuremat tööd avaldanud. Soomest kavatab ta uut

väärtuslikku materjali oma uuringuteks kaasa tuua.

Prorektor prof. Joh. Köpp

on esinenud palvega, et teda tuleval poolaastal teadusliikude tööde ja uurin-gute lõpetamise otstarbel ajutiselt ameti-kohuste täitmisest vabastataks.

Nimetatud sooviavaldus on teadus-konna kui ka Ülikooli Valitsuse poole-hoidmist leidnud ning haridusministeeriumi kaudu Vabariigi Valitsusele lahendamiseks esitatud.

Prof. J. Köpp kavatab sealjuures üliõpilasi eksamineerida ja tarbekorral sisseantud jutlusi läbi vaadata ja hinnata.

Üliõpilaste Karskusühenduse suurpäev.

Sidemed naabermaadega.

Pühapäeval, 20. nov. pidas Eesti Üliõpilaste Karskusühendus üliõpilasmajas suure pidulikkusega oma 7. aastapäeva, millest võtsid osa Soome, Läti ja Leedu üliõpilaste karskusühenduste ja Tartu üliõpilasorganisatsioonide esindajad, kodumaa-liste ja üleilmiliste karskusliitude saadikud, mõnikümme isiklikku külalist ja ligi 100 oma liiget.

Avakõne ütles esimees ksv. Unt, rääkides inimese igavesest sisemisest tungist saada paremaks ja läheneda täiuslikkuse ideaalile. Pidukõne pidas prorektor Köpp, rõhutades moodsa karskusliikumise ülesandeid. Meie karskusliikumist minevikus on iseloomustanud eitamise joon, negatiivsete nähete vastu võitlemine. Siinjuures peab aga meeles pidama, et eitavate nähete mahakiskumine on alles aluseks ülesehitavale tööle. Kõneleja näeks meeleldi, et tulevikus veel rohkem kui seni rõhku pandaks positiivsele küljele — anda head halva asemel, mis suudaks rohkem huvitada ja siduda. Teiseks

peaks teoretiseerimise kõrval rohkem üle mindama praktilistele sammudele.

Kõnele järgneva sekretäri ksv. Eljase aruande järele on EÜKÜ. tegevus ja liikmete arv suurenenud iga aastaga. (viimasel aastal 40 ksv. võrra), oma sisemisel ettevõtteis on ta suutnud juurde tõmmata kümneid külalisi, ta on võitnud kindla seisukoha meie üliõpilaskonnas ja asub emiliselt edenevas seisukorras kõigi üliõpilasorganisatsioonide seas.

Tervitusiks võtsid sõna umbes veerandsada esindajat nii üleilmilistelt kui kohalikele karskusliitudele, välismailt ja üliõpilasorg-idelt. Isegi korporatsioonid olid esitatud. Eriti meeliharava tervituse ütles ühenduse auliige prof. Eisen, rääkides vana juttu Raheli teenimisest, et kui 7 aastat möödunud, siis ei anta lubatud naist, vaid selle vanem õde Lea. Kui tahad saada õiget ideaali, pead teenima veel teist 7 aastat. Kõned ja tervitused vaheldusid ühenduse naiskoori ettekannete, viiuli ja laulu soolodega konservatooriumi jõududel.

„Eestis on imelaps.“ Aktusele järgnes kohe ühine teelaud, mida kandsid hoogsad kõned, laul ja ülevoolav rõõm, nagu seda võis

tähele panna samas majas 1½ aasta eest üliõpilaste üleilmilise karskus-kongressi koosviibimisel. Korduvalt toonitati (V. Ernits ja välismaalased), et meil pole niivõrt tähtsaid poliitilised kooskõlad või lahkkelid, vaid ideeline võitlus on seks sidemeks, mis lahutamatu seob meie naaber-rahvaste esindajaid. Võiks eriti nimetada Läti esindaja ksv. Tubels'i kõnet, kus mainiti, et 7 aastane laps saadetakse kooli, siin aga on 7 aastane imelaps, kes saadab enesest välja professoreid. Näitab üleilmilise üliõp. karskusliidu protokolle, kus on kaastegevad olnud tuntud suurused, asja initsiatiiv on aga olnud Eestis ja selles imelapses, kelle mõjund ja ettevõtted korduvalt on ulatunud üle mitme riigi.

Teelauale järgnes ball, mille avas esines soololauludega pr Kopli-Viegandt.

Varsti Belgias. Üleilmilise üliõp. karskusliidu juhatuse ametlikul koosolekul, mille abiesimees ja kokkukutsuja oli Eestis ksv. Laja ja kolm juhatuse liiget teistest Balti riikidest, otsustas järgmise üleilmilise kongressi pidada tuleval aastal Belgias.

E. Elisto.

Vastutav ja peatoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretär: Ed. Roos. Liikmed: R. Palgi, E. Kadak.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

TARTU

KOGUTEOS

ilmus müügile.

Tartu linna väljaanne. Tartu linna uurimise toimkonna korraldatud ja toimetatud. Kaust 27×18 cm. Sisaldab 728+XII lhk. eestikeelset osa, 72 lhk. prantsuskeelset resümeed ja plaanide, kaartide ning tabelite erivihu; koosneb kolmest eri raamatust.

SISU:

AJALOOLINE OSA: Ajaloolane *O. Freimuth*. Tartu välisilme kujunemine. — Tartu linn orduajal. — Tartu linn aastail 1558—1625 — Dots. *P. Treiberg*. Tartu linn Rootsi ajal (a 1625—1704) — Dots. *P. Treiberg*. Tartu linn XVIII sajandil (aastail 1704—1800). — Mag. *H. Kruus*. Tartu XIX aastasajal ja XX-da alul. — **GEOGRAAFILINE OSA:** Mag. *A. Mieler*. Tartu aseme geomorfoloogia ja hüdroloogia. — Mag. *Edg. Kant*. Tartu. Linn kui ümbrus ja organism. — **ÜLDOSA:** Linna maamõõtja *A. Martin*. Tartu linna maa-ala. — Riigi Statistika Keskbüroo abijuhataja *A. Tooms*. Tartu rahvastik. — Linna insener *H. Seydenbach*. Ehitusajandus — Siseministeeriumi peasekretär *E. Maddison*. Tartu linna õiguslik seisukord. — Linnasekretär *A. Mägi*. Tartu linna omavalitsuse organisatsioon ja töökorraldus. — Prof. *M. Kurtšinski*. Tartu linna rahandus. — Insener *J. Podsalov*. Tööstus-kaubanduslik tegevus Tartus. — *A. Tamman*. Tartu pangaasjandus. — Dr. med. *P. Pödder*. Tartu linna tervishoiu olud. — Dr. med. *H. Madison*. Koolitervishoiu seisukord Tartus. — Prof. *A. Rammul*. Tartu joogivee oludest ja kesk-veevärgi ehitamise kavatsust. — Direktor *F. Vidik*. Loomatervishoid Tartus. — *E. Kapsta* ja arhivar *A. Hasselblatt*. Hoolekanne Tartus. — Töökaitsekomissar *A. Keza*. Tartu üldhaigekassa, töøbörs ja tööliste ametiühingud. — *J. Kodres*. Tartu linna politsei. — *G. Treimann*. Tuletõrje korraldus Tartus. — Ins. *H. Seydenbach*. Korteriolud Tartus. — Cand. *A. Reeben*. Koolikorraldus ja haridusolud Tartus. — Prof. *P. Pöld*. Tartu Ülikool. — Mag. *F. Leinbock*. Teaduslikud ja kunstiasutised Tartus. — *A. Möldri*. Tartu üld-

laenu-, seltside ja koolide raamatukogud. — Cand. theol. *J. Aunver* Sotsiaal- ja moraalstatistika. — Cand. theol. *J. Aunver* Usuasjandus ja kirik.

A. Jürgestein kirjutab koguteos „Tartu“ ajaloolise osa äratrükki puhul.

... ilmutatud äratrükkid koguteosest ärotavad suurt huvi terve koguteose ilmumise vastu — Lugejadest ei tohiks niisugusel väljaandel mitte puudust olla. — Kirjanduslisest seisukohast on raamat laitmatu. Keel on selge ja arusaadav.“

(„Post.“ nr. nr. 257 ja 271 — 1926. a)

Prof. J. G. Granö kirjutab oma esitises Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale koguteos „Tartu“ geograafilise osa (*Edg. Kant*'i töö) kohta: „... See töö on täieline ja põhjalik geograafiline monograafia, — mitmes suhtes kogun: eeskujulik uurimus. Säherduse saavutuse üle võib Eesti noor geograafia põhjusega uhke olla.“

„Postimehes“ nr. 307 — II. X. 27. a. väljendab *A. Jürgenstein* koguteose „Tartu“ üldosa kohta: „See kolmas, üldosa, on just tähtis linna praeguse käekäigu korraldamise ja tuleviku kavatsuste suhtes ja omandab selle läbi kõige suurema tegeliku tähtsuse“.

Pealadu: Tartu linna statistika büroo juures Tartus, Gildi tän. 8.

Koguteos on müügil kõigis kodumaa suuremais raamatukaupluses ja kirjanduseladudes.

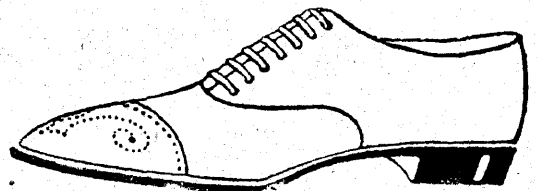
Hind. Nahk-kalingurkõites — 1650 mk., kalingurkõites — 1600 mk., brosheeritud — 1400 mk. Hind on arvatud koguteose, resümeed ja plaanidevihu eest kokku.

Maaraamatukogudele ja -õpetajatele pealaost tellides 10%-line hinnaalandus.

Saapatööstus ja -kauplus **A. Josset**

asut. 1895. a. :: Tartus, KÜÜNI t. 4.

Soovitab jalanõusid kõrges headuses ning täieliku vastutusega töö eest.

**JÕULU
KINKE!**

A. PÄÄSUKKE

PESU- GALANTERII JA MOEKAUBA ÄRI

TARTUS, PROMENADI TAN. NR. 2.

ASUT. 1900 A.

TELEFON 555.

SUUR VALIK!

Hind 25 marka.